

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2011-2012

27 JUIN 2012

Proposition de loi modifiant les dispositions du Code judiciaire relatives à la discipline

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT N° 51.119/AV/3 DES 22 MAI ET 5 JUIN 2012

Le Conseil d'État, section de législation, saisi par la Présidente du Sénat, le 20 mars 2012, d'une demande d'avis, dans un délai de trente jours, prorogé à quarante-cinq jours (1) et prolongé en outre jusqu'au 19 juin 2012 (2), sur une proposition de loi « modifiant les dispositions du Code judiciaire relatives à la discipline » (déposée par M. Francis Delpérée et consorts) (doc.parl. Sénat 2011-12, n° 5-1067/1) et aux amendements (doc.parl. Sénat 2011-12, n°s 5-1067/2 et 5-1067/3), a, après avoir examiné l'affaire en ses séances des 17 avril 2012 et 5 juin 2012 (troisième chambre) et 22 mai 2012 (assemblée générale), donné l'avis suivant :

1. En application de l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, la section de législation a fait porter son examen essentiellement sur la compétence de l'auteur de l'acte, le fondement juridique (3) et l'accomplissement des formalités prescrites.

Par ailleurs, le présent avis comporte également un certain nombre d'observations sur d'autres points. Il ne peut toutefois s'en déduire que, dans le délai qui lui est imparti, la section de

Voir:

Documents du Sénat:

5-1067 - 2010/2011:

N° 1 : Proposition de loi de M. Delpérée et Mmes Defraigne et de Bethune.

N° 2 : Amendements.

5-1067 - 2011/2012:

N° 3 : Amendements.

(1) Cette prorogation résulte de l'article 84, § 1er, alinéa 1er, 1°, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, qui dispose que le délai de trente jours est prorogé à quarante-cinq jours dans le cas où l'avis est donné par l'assemblée générale en application de l'article 85.

(2) Par lettre du 17 avril 2012.

(3) S'agissant d'une proposition de loi et d'amendements à celle-ci, on entend par « fondement juridique » la conformité aux normes supérieures.

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 2011-2012

27 JUNI 2012

Wetsvoorstel tot wijziging van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de tucht

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE Nr. 51.119/AV/3 VAN 22 MEI EN 5 JUNI 2012

De Raad van State, afdeling Wetgeving, op 20 maart 2012 door de Voorzitster van de Senaat verzocht haar, binnen een termijn van dertig dagen, verlengd tot vijfenvijftig dagen (1), en nogmaals verlengd tot 19 juni 2012 (2), van advies te dienen over een wetsvoorstel « tot wijziging van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de tucht » (Ingediend door de heer Francis Delpérée c.s.) (Parl. St. Senaat 2011-12, nr. 5-1067/1) en amendementen erop (Parl. St. Senaat 2011-12, nrs. 5-1067/2 en 5-1067/3), heeft, na de zaak te hebben onderzocht op de zittingen van 17 april 2012 en 5 juni 2012 (derde kamer) en 22 mei 2012 (algemene vergadering), het volgende advies gegeven :

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond (3), alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

Daarnaast bevat dit advies ook opmerkingen over andere punten. Daaruit mag echter niet worden afgeleid dat de afdeling Wetgeving binnen de haar toegemeten termijn een exhaustief

Zie:

Stukken van de Senaat:

5-1067 - 2010/2011:

Nr. 1 : Wetsvoorstel van de heer Delpérée en de dames Defraigne en de Bethune.

Nr. 2 : Amendementen.

5-1067 - 2011/2012:

Nr. 3 : Amendementen.

(1) Deze verlenging vloeit voort uit artikel 84, § 1, eerste lid, 1°, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, waarin wordt bepaald dat de termijn van dertig dagen verlengd wordt tot vijfenvijftig dagen in het geval waarin het advies gegeven wordt door de algemene vergadering met toepassing van artikel 85.

(2) Per brief van 17 april 2012.

(3) Aangezien het om een wetsvoorstel en om amendementen erop gaat, wordt onder « rechtsgrond » de overeenstemming met hogere rechtsnormen verstaan.

législation a pu procéder à un examen exhaustif de la proposition de loi et de ses amendements.

*
* *

Portée de la proposition et des amendements

A. La proposition de loi

2. La proposition de loi soumise pour avis a pour objet de modifier fondamentalement la procédure disciplinaire pour les magistrats et les membres du personnel de l'ordre judiciaire. Dans les grandes lignes, les mesures proposées se présentent comme suit.

1. Création et organisation des tribunaux disciplinaires

3. La proposition vise à créer quatre tribunaux disciplinaires : un tribunal disciplinaire de langue française non permanent siégeant à Namur et un tribunal disciplinaire de langue néerlandaise non permanent siégeant à Gand (1), d'une part, ainsi qu'un tribunal disciplinaire d'appel francophone et un tribunal disciplinaire d'appel néerlandophone non permanents siégeant tous deux à Bruxelles (2), d'autre part.

Les tribunaux disciplinaires se conçoivent comme des juridictions de l'ordre judiciaire « dès lors qu'en vertu de l'article 152 de la Constitution, un juge ne peut être privé de sa place ni suspendu que par un jugement » (3).

4. Lorsque le tribunal disciplinaire (de première instance) siège à l'égard d'un magistrat du siège, la chambre est composée de deux juges au tribunal disciplinaire et d'un assesseur issu d'une juridiction de même niveau que la personne poursuivie. Lorsque le tribunal disciplinaire siège à l'égard d'un magistrat du ministère public, la chambre est composée de deux juges au tribunal disciplinaire et d'un assesseur désigné parmi les magistrats du ministère public de la même juridiction que la personne poursuivie. Lorsque le tribunal disciplinaire siège à l'égard d'un membre du personnel judiciaire, la chambre est composée de deux juges au tribunal disciplinaire et d'un assesseur désigné parmi les assesseurs désignés par le ministre de la Justice d'un niveau au moins égal à celui de la personne faisant l'objet d'une procédure disciplinaire (4).

Un magistrat instructeur peut également être désigné dans une affaire dont est saisi un tribunal disciplinaire (de première instance) (5).

En appel, la composition repose sur le même principe qu'en première instance : les chambres des tribunaux disciplinaires d'appel sont composées de deux conseillers au tribunal disciplinaire d'appel et d'un conseiller assesseur de la même catégorie professionnelle et du même niveau que la personne poursuivie (6).

(1) Article 409, § 1er, proposé, du Code judiciaire (article 18 de la proposition).

(2) Article 410, alinéa 1er, proposé, du Code judiciaire (article 20 de la proposition).

(3) Développements, *Doc. parl.*, Sénat, 2010-2011, n° 5-1067/1, p. 3.

(4) Article 409, § 2, proposé, du Code judiciaire (article 18 de la proposition).

(5) Article 417, proposé, du Code judiciaire (article 32 de la proposition).

(6) Article 410, alinéas 5 à 7, proposé, du Code judiciaire (article 20 de la proposition).

onderzoek van het wetsvoorstel en de amendementen heeft kunnen verrichten.

*
* *

Strekking van het voorstel en de amendementen

A. Het wetsvoorstel

2. Het voor advies voorgelegde wetsvoorstel strekt ertoe de tuchtprecedure van de magistraten en de personeelsleden van de rechterlijke orde grondig te wijzigen. De grote lijnen van de voorgestelde regeling komen neer op het volgende.

1. Oprichting en organisatie van de tuchtrechtbanken

3. Het voorstel strekt ertoe vier tuchtrechtbanken op te richten : een niet-permanente Franstalige tuchtrechtbank, met zetel in Namen, en een niet-permanente Nederlandstalige tuchtrechtbank, met zetel in Gent (1), enerzijds, en een niet-permanente Frans-talige tuchtrechtbank in hoger beroep en een niet-permanente Nederlandstalige tuchtrechtbank in hoger beroep, beide met zetel in Brussel (2), anderzijds.

De tuchtrechtbanken worden opgevat als rechtscolleges van de rechterlijke orde, «aangezien krachtens artikel 152 van de Grondwet geen rechter uit zijn ambt kan worden ontzet of worden geschorst dan door een vonnis» (3).

4. Wanneer de tuchtrechtbank (van eerste aanleg) zitting houdt ten aanzien van een magistraat van de zetel, is de kamer samengesteld uit twee rechters in de tuchtrechtbank en een assessor uit een rechtscollege van hetzelfde niveau als de vervolgde persoon. Wanneer de tuchtrechtbank zitting houdt ten aanzien van een magistraat van het openbaar ministerie, is de kamer samengesteld uit twee rechters in de tuchtrechtbank en een assessor aangewezen uit de magistraten van het openbaar ministerie van hetzelfde rechtscollege als de vervolgde persoon. Wanneer de tuchtrechtbank zitting houdt ten aanzien van een lid van het gerechtspersoneel, is de kamer samengesteld uit twee rechters in de tuchtrechtbank en een assessor aangewezen uit de assessoren die aangewezen zijn door de minister van Justitie, en die van een niveau zijn dat ten minste gelijk is aan het niveau van de persoon tegen wie de tuchtprecedure loopt (4).

In een zaak die bij een tuchtrechtbank (van eerste aanleg) aanhangig is gemaakt, kan ook een onderzoeksmaistraat worden aangewezen (5).

In hoger beroep is de samenstelling op hetzelfde principe gebaseerd als in eerste aanleg : de kamers van de tuchtrechtbanken in hoger beroep bestaan uit twee raadsherren in de tuchtrechtbank in hoger beroep en een raadsheer-assessor, behorend tot de beroeps categorie van de vervolgde persoon en van hetzelfde niveau (6).

(1) Voorgesteld artikel 409, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 18 van het voorstel).

(2) Voorgesteld artikel 410, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 20 van het voorstel).

(3) Toelichting, *Parl. St.*, Senaat, 2010-2011, nr. 5-1067/1, p. 3.

(4) Voorgesteld artikel 409, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 18 van het voorstel).

(5) Voorgesteld artikel 417 van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 32 van het voorstel).

(6) Voorgesteld artikel 410, vijfde tot zevende lid, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 20 van het voorstel).

Les juges aux tribunaux disciplinaires, les conseillers aux tribunaux disciplinaires d'appel et les magistrats instructeurs sont désignés parmi les magistrats qui ont exercé pendant au moins dix ans une fonction de magistrat du ministère public ou du siège et qui n'ont jamais fait l'objet d'une peine disciplinaire. Ils sont désignés pour un terme de sept ans par le Roi sur présentation de la commission de nomination du Conseil supérieur de la Justice. Les chefs de corps et les membres du Conseil supérieur de la Justice ne peuvent être désignés dans les juridictions disciplinaires (1).

Les membres assesseurs du tribunal disciplinaire et du tribunal disciplinaire d'appel sont désignés parmi les magistrats effectifs ou admis à la retraite et le personnel judiciaire de niveau A et B qui comptent dix ans de fonction dans l'ordre judiciaire, dont cinq ans respectivement dans la fonction de magistrat du siège, de magistrat du ministère public ou de membre du personnel de niveau A ou B, et qui n'ont fait l'objet d'aucune peine disciplinaire. Eux aussi sont désignés pour une période de sept ans. Les magistrats du siège sont désignés par les chefs de corps sur la base de listes établies par les assemblées générales des juridictions concernées. Les magistrats du ministère public sont également désignés par les chefs de corps sur la base de listes établies par les assemblées de corps concernées. Les membres du personnel sont désignés par le ministre de la Justice sur avis des supérieurs hiérarchiques (2).

Dans chaque affaire, la chambre compétente est composée du juge ou du conseiller qui préside le tribunal disciplinaire ou le tribunal disciplinaire d'appel. À cet égard, on veille à ce que les membres désignés ne soient pas nommés ou délégués dans la même juridiction, le même parquet, le même greffe, le même secrétariat de parquet ou service d'appui que la personne faisant l'objet de poursuites disciplinaires. Ils ne peuvent pas non plus se situer dans un lien hiérarchique avec la personne concernée (3).

Le magistrat instructeur et les membres de la chambre du tribunal disciplinaire (de première instance) peuvent être récusés. La récusation est jugée par le tribunal disciplinaire d'appel (4).

2. Procédure

5. Le tribunal disciplinaire peut être saisi soit par le chef de corps du tribunal ou du parquet dont l'intéressé fait partie (ou exceptionnellement, à l'égard d'un chef de corps même, par un autre organe), soit par le ministère public (éventuellement sur injonction du ministre de la Justice), soit par l'intéressé lorsqu'il introduit un recours contre une sanction disciplinaire déguisée dont il s'estime victime (5).

Avant de saisir le tribunal disciplinaire, le chef de corps ou un magistrat qu'il désigne mène une enquête préalable (6). Cette enquête ne peut durer plus de trois mois. L'ouverture d'une enquête est notifiée à la personne mise en cause (7).

(1) Article 259sexies/1, proposé, du Code judiciaire (article 5 de la proposition).

(2) Article 411, §§ 1er à 6, proposé, du Code judiciaire (article 22 de la proposition).

(3) Article 411, § 7, proposé, du Code judiciaire (article 22 de la proposition).

(4) Articles 417, § 2, alinéa 2, et 418, § 2, alinéa 2, proposés, du Code judiciaire (articles 32 et 33 de la proposition).

(5) Article 412, §§ 1, 2 et 3, proposé, du Code judiciaire (article 24 de la proposition).

(6) Dans les développements de la proposition, cette enquête est qualifiée d'«enquête prédisciplinaire ou déontologique» (p. 15).

(7) Article 413, § 1er, proposé, du Code judiciaire (article 26 de la proposition).

De rechters in de tuchtrechtbanken, de raadsheren in de tuchtrechtbanken in hoger beroep en de onderzoeksmagistraten worden aangewezen uit de magistraten die gedurende minstens tien jaar het ambt van magistraat van het openbaar ministerie of van de zetel hebben uitgeoefend en die nog nooit een tuchtsanctie hebben opgelopen. Zij worden door de Koning aangewezen, op voordracht van de benoemingscommissie van de Hoge Raad voor Justitie, voor een termijn van zeven jaar. Korpschefs en leden van de Hoge Raad voor de Justitie kunnen niet worden aangewezen in de tuchtorganen (1).

De leden-assessoren van de tuchtrechtbank en van de tuchtrechtbank in hoger beroep worden aangewezen uit de werkende of op rust gestelde magistraten en uit het gerechtspersoneel van de niveaus A en B, die tien ambtsjaren binnen de rechtelijke orde hebben vervuld, waarvan vijf jaar respectievelijk in het ambt van magistraat van de zetel, van magistraat van het openbaar ministerie of van personeelslid van het niveau A of B, en die geen enkele tuchtstraf hebben opgelopen. Ook zij worden aangewezen voor een termijn van zeven jaar. De magistraten van de zetel worden aangewezen door de korpsoversten, uit lijsten samengesteld door de algemene vergaderingen van de betrokken rechtscolleges. De magistraten van het openbaar ministerie worden eveneens aangewezen door de korpsoversten, uit lijsten samengesteld door de betrokken korpsvergaderingen. De personeelsleden worden aangewezen door de minister van Justitie, op advies van de hiërarchische meerderen (2).

In elke zaak wordt de bevoegde kamer samengesteld door de rechter of de raadsheer die de tuchtrechtbank of de tuchtrechtbank in hoger beroep voorzit. Bij die samenstelling wordt erop toegezien dat de aangewezen leden niet benoemd zijn, noch een opdracht hebben ontvangen in eenzelfde rechtscollege, parket, griffie, parketsecretariaat of steundienst als de persoon die tuchtrechtelijk vervolgd wordt. Zij mogen zich evenmin in een hiërarchisch verband verhouden tot de betrokkenen (3).

De onderzoeksmaistraat en de leden van de kamer van de tuchtrechtbank (in eerste aanleg) kunnen worden gewraakt. De wraking wordt beoordeeld door de tuchtrechtbank in hoger beroep (4).

2. Rechtspleging

5. Zaken kunnen bij de tuchtrechtbank aanhangig gemaakt worden hetzij door de korpsoverste van de rechtsbank of het parket waarvan de betrokken deel uitmaakt (of uitzonderlijk, ten aanzien van een korpsoverste zelf, door een andere instantie), hetzij door het openbaar ministerie (eventueel op injunctie van de minister van Justitie), hetzij door de betrokken wanneer hij beroep instelt tegen een verhulde tuchtstraf waarvan hij zich slachtoffer acht (5).

Vooraleer een zaak aanhangig te maken bij de tuchtrechtbank, voert de korpsoverste of een magistraat die hij aanwijst een voorafgaand onderzoek uit (6). Dit onderzoek mag niet meer dan drie maanden in beslag nemen. De betrokken wordt van de opening van het onderzoek op de hoogte gebracht (7).

(1) Voorgesteld artikel 259sexies/1 van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 5 van het voorstel).

(2) Voorgesteld artikel 411, §§ 1 tot 6, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 22 van het voorstel).

(3) Voorgesteld artikel 411, § 7, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 22 van het voorstel).

(4) Voorgestelde artikelen 417, § 2, tweede lid, en 418, § 2, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek (artikelen 32 en 33 van het voorstel).

(5) Voorgesteld artikel 412, §§ 1, 2 en 3, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 24 van het voorstel).

(6) In de toelichting bij het voorstel wordt dit onderzoek een «predisciplinair of deontologisch onderzoek» genoemd (p. 15).

(7) Voorgesteld artikel 413, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 26 van het voorstel).

Lorsqu'une mesure d'ordre est prise, le chef de corps saisit immédiatement le tribunal disciplinaire. Dans ce cas, peu avant la fin de la suspension, le tribunal disciplinaire informe le chef de corps de l'état de la procédure disciplinaire et rend un avis sur l'éventuelle prolongation de la mesure d'ordre (1).

Les particuliers et le Conseil supérieur de la Justice peuvent introduire une plainte à caractère disciplinaire auprès du chef de corps. Si la plainte est recevable, une enquête préalable est effectuée. Si le chef de corps n'a pas pris de décision sur la suite à réserver dans les trois mois, le plaignant ou le Conseil supérieur de la Justice peut s'adresser au ministère public et lui demander de saisir le tribunal disciplinaire (2).

Le tribunal disciplinaire ne peut être saisi que des faits qui se sont produits ou ont été constatés ou communiqués au chef de corps dans les six mois qui précèdent la date de la saisine (3).

En principe, le tribunal disciplinaire traite l'affaire en audience publique. Il est possible de déroger à cette règle (4).

Le tribunal disciplinaire se prononce dans le mois sur la recevabilité de la demande et sur la nécessité de désigner un magistrat instructeur. Si le tribunal disciplinaire décide qu'une enquête est requise, son président désigne un magistrat instructeur. Ce dernier entend l'intéressé et d'autres personnes, éventuellement. Il transmet le rapport d'instruction à la chambre du tribunal disciplinaire au plus tard quatre mois après sa désignation (5).

Le tribunal disciplinaire appelle l'intéressé à comparaître dans les trois mois de la saisine (si aucun magistrat instructeur n'a été désigné) ou dans les deux mois suivant la transmission du rapport d'instruction aux membres de la chambre (si un magistrat instructeur a bien été désigné). L'intéressé doit comparaître en personne, mais il peut se faire assister. Il peut récuser les membres de la chambre (6).

Le jugement est rendu dans les deux mois suivant l'audience. En cas de poursuite pénale, la chambre peut toutefois se réunir à statuer jusqu'à la décision judiciaire définitive (7). Si la chambre estime qu'il y a lieu de révoquer un magistrat du ministère public, elle ne statue pas elle-même mais transmet une proposition en ce sens au Roi qui est l'autorité compétente pour prendre une décision de l'espèce en vertu de l'article 153 de la Constitution (8).

Le magistrat qui conteste une mesure disciplinaire déguisée en mesure d'ordre peut introduire un recours contre cette décision auprès du tribunal disciplinaire. Ce recours n'est pas suspensif (9).

À l'exception de la révocation des magistrats du ministère public, il peut être interjeté appel des sanctions disciplinaires

Wanneer een ordemaatregel is genomen, maakt de korpsoverste de zaak onverwijd aanhangig bij de tuchtrechtbank. In dat geval brengt de tuchtrechtbank kort voor het einde van de schorsing de korpsoverste op de hoogte van de stand van de tuchtprocedure en brengt zij een advies uit over een eventuele verlenging van de ordemaatregel (1).

Particulieren en de Hoge Raad voor de Justitie kunnen een tuchtrechtelijke klacht indienen bij de korpsoverste. Als de klacht ontvankelijk is, wordt een voorafgaand onderzoek uitgevoerd. Indien de korpsoverste binnen drie maanden geen beslissing heeft genomen over het verdere gevolg, kan de klager of de Hoge Raad voor Justitie zich wenden tot het openbaar ministerie, met het verzoek een klacht aanhangig te maken bij de tuchtrechtbank (2).

Bij de tuchtrechtbank kunnen enkel feiten aanhangig gemaakt worden die zich hebben voorgedaan of die vastgesteld zijn of meegedeeld zijn aan de korpsoverste binnen zes maanden die voorafgaan aan de datum van aanhangigmaking (3).

De tuchtrechtbank behandelt de zaak in beginsel in openbare zitting. Hierop zijn afwijkingen mogelijk (4).

De tuchtrechtbank spreekt zich binnen een maand uit over de ontvankelijkheid van het verzoek en over de noodzaak tot aanwijzing van een onderzoeksmaatschappij. Als de tuchtrechtbank beslist dat een onderzoek vereist is, wijst de voorzitter van de tuchtrechtbank een onderzoeksmaatschappij aan. Deze onderzoeksmaatschappij hoort de betrokkenen in eventueel ook andere personen. Uiterlijk vier maanden na zijn aanwijzing zendt hij zijn onderzoeksrapport naar de kamer van de tuchtrechtbank (5).

De tuchtrechtbank roept de betrokkenen op om voor haar te verschijnen, binnen drie maanden na de aanhangigmaking van de zaak (als geen onderzoeksmaatschappij werd aangesteld) of binnen twee maanden na de verzending van het onderzoeksrapport aan de leden van de kamer (als wel een onderzoeksmaatschappij werd aangesteld). De betrokkenen moet in persoon verschijnen, maar kan zich laten bijstaan. Hij kan de leden van de kamer wraken (6).

Het vonnis volgt binnen twee maanden na de zitting. Bij strafrechtelijke vervolging kan de kamer haar beslissing echter opschorten tot aan de definitieve rechterlijke beslissing (7). Indien de kamer met betrekking tot een maatschappij van het openbaar ministerie van oordeel is dat de betrokkenen moet worden afgezet, neemt zij niet zelf de beslissing, maar zendt zij een voorstel daartoe aan de Koning, zijnde de overheid die op grond van artikel 153 van de Grondwet tot het nemen van een dergelijke beslissing bevoegd is. (8)

De maatschappij die een als tuchtmaatregel verhulde ordemaatregel betwist, kan tegen deze beslissing beroep instellen bij de tuchtrechtbank. Dat beroep heeft geen schorsende werking (9).

Behoudens de afzetting van de magistraten van het openbaar ministerie kan tegen de tuchtstraffen binnen dertig dagen na de

(1) Article 413, § 4, proposé, du Code judiciaire (article 26 de la proposition).

(2) Article 414, proposé, du Code judiciaire (article 27 de la proposition).

(3) Article 415, proposé, du Code judiciaire (article 29 de la proposition).

(4) Article 416, proposé, du Code judiciaire (article 30 de la proposition).

(5) Article 417, proposé, du Code judiciaire; article 32 de la proposition.

(6) Article 418, §§ 1er et 2, proposé, du Code judiciaire (article 33 de la proposition).

(7) Article 418, § 3, alinéas 1er et 2, proposé, du Code judiciaire (article 33 de la proposition).

(8) Article 418, § 3, alinéa 3, proposé, du Code judiciaire (article 33 de la proposition).

(9) Article 418, § 4, proposé, du Code judiciaire (article 33 de la proposition).

(1) Voorgesteld artikel 413, § 4, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 26 van het voorstel).

(2) Voorgesteld artikel 414 van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 27 van het voorstel).

(3) Voorgesteld artikel 415 van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 29 van het voorstel).

(4) Voorgesteld artikel 416 van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 30 van het voorstel).

(5) Voorgesteld artikel 417 van het Gerechtelijk Wetboek; artikel 32 van het voorstel.

(6) Voorgesteld artikel 418, §§ 1 en 2, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 33 van het voorstel).

(7) Voorgesteld artikel 418, § 3, eerste en tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 33 van het voorstel).

(8) Voorgesteld artikel 418, § 3, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 33 van het voorstel).

(9) Voorgesteld artikel 418, § 4, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 33 van het voorstel).

devant le tribunal disciplinaire d'appel dans les trente jours de leur notification. La même possibilité de recours est ouverte contre les mesures prises, conformément aux articles 407 et 408, en vigueur, du Code judiciaire, à l'égard des personnes qui s'absentent sans autorisation. L'appel suspend l'exécution immédiate de la sanction disciplinaire. Le ministère public près le tribunal disciplinaire, le chef de corps et le ministère public près la juridiction dont est issue la personne en cause peuvent également interjeter appel de la décision d'infliger ou non une sanction disciplinaire (1).

Un recours peut être introduit auprès du tribunal disciplinaire d'appel contre la suspension par mesure d'ordre ordonnée par le chef de corps et contre le refus d'imposer une telle mesure. Cette possibilité de recours est ouverte à la personne suspendue et au ministère public près la juridiction dans laquelle la personne concernée exerce ses fonctions. Ce recours n'est pas suspensif (2).

La personne qui a été sanctionnée par une peine disciplinaire peut adresser une demande en révision lorsqu'il y a un élément nouveau (3).

3. Évaluation et discipline

6. Lorsqu'un magistrat ou un membre du personnel a fait successivement l'objet de deux évaluations ayant donné lieu à la mention «insuffisant», le chef de corps saisit le tribunal disciplinaire (4).

La sanction consistant, pour les magistrats, en la perte, pendant six mois, des dernières majorations triennales et, pour les membres du personnel, en la privation, pendant un an, de l'effet de la première augmentation intercalaire qui suit la date d'attribution de la mention «insuffisant» est abrogée (5).

4. Peines disciplinaires

7. La distinction entre peines disciplinaires mineures et peines disciplinaires majeures disparaît. La liste des peines disciplinaires est également adaptée. La proposition de loi prévoit les peines disciplinaires suivantes : le rappel à l'ordre, le blâme, la retenue de traitement, le déplacement disciplinaire, la suspension disciplinaire, la régression barémique ou la perte du dernier supplément de traitement, la rétrogradation ou le retrait de mandat visé à l'article 58bis, la destitution ou la révocation (6).

Il est prévu entre autres que la destitution et la révocation n'emportent pas la perte de la pension (7).

(1) Article 420, § 1er, proposé, du Code judiciaire (article 35 de la proposition).

(2) Article 420, § 2, proposé, du Code judiciaire (article 35 de la proposition).

(3) Article 422, proposé, du Code judiciaire (article 37 de la proposition).

(4) Articles 259decies, § 3, et 287ter, § 6, proposés, du Code judiciaire (articles 6 et 7 de la proposition).

(5) Abrogation de l'article 360quater du Code judiciaire (article 11 de la proposition); remplacement de l'article 287ter, § 6, du Code judiciaire (article 7 de la proposition).

(6) Article 405, § 1er, proposé, du Code judiciaire (article 12 de la proposition).

(7) Article 405, § 8, proposé, du Code judiciaire (article 12 de la proposition).

kennisgeving ervan hoger beroep worden ingesteld bij de tuchtrechtbank in hoger beroep. Dezelfde beroeps mogelijkheid staat open ten aanzien van de maatregelen die, overeenkomstig de thans vigerende artikelen 407 en 408 van het Gerechtelijk Wetboek, worden genomen ten aanzien van personen die zonder verlof afwezig waren. Het hoger beroep schorst de onmiddellijke uitvoering van de tuchtstraf. Ook het openbaar ministerie bij de tuchtrechtbank, de korpsoverste en het openbaar ministerie bij het rechtscollege waar de betrokken werkzaam is, kunnen hoger beroep instellen tegen de beslissing waarbij al dan niet een tuchtstraf wordt opgelegd (1).

Tegen een door de korpsoverste bevolen schorsing bij wege van ordemaatregel en tegen de weigering om een ordemaatregel op te leggen, kan beroep worden ingesteld bij de tuchtrechtbank in hoger beroep. Die beroeps mogelijkheid staat open voor de geschorste persoon en voor het openbaar ministerie bij het rechtscollege waarbij de betrokken werkzaam is. Dit beroep heeft geen schorsende werking (2).

Er wordt voorzien in de mogelijkheid voor de tuchtrechtelijk bestrafte persoon om de herziening te vragen ingeval er een nieuw element is (3).

3. Koppeling van evaluatie en tucht

6. Wanneer een magistraat of een personeelslid achtereenvolgens twee evaluaties met de vermelding «onvoldoende» heeft gekregen, maakt de korpsoverste een tuchtzaak aanhangig bij de tuchtrechtbank (4).

De sanctie, voor magistraten, van de inhouding gedurende zes maanden van de laatste driejaarlijkse verhogingen, en voor personeelsleden, van het verlies gedurende één jaar van de uitwerking van de eerstvolgende tussentijdse verhoging, die volgt na de toekenning van één vermelding «onvoldoende», wordt opgeheven (5).

4. Tuchtstraffen

7. Het onderscheid tussen lichte tuchtstraffen en zware tuchtstraffen verdwijnt. Ook de lijst van tuchtstraffen wordt aangepast. Het wetsvoorstel voorziet in de volgende tuchtstraffen : vermaning, blaam, inhouding van wedde, overplaatsing bij tuchtaanregel, tuchtschorsing, lagere inschaling of verlies van de laatste weddebijslag, terugzetting of intrekking van het mandaat bedoeld in artikel 58bis, ontzetting uit het ambt en afzetting (6).

Er wordt onder meer bepaald dat de ontzetting uit het ambt en de afzetting niet het verlies van het pensioen met zich brengen (7).

(1) Voorgesteld artikel 420, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 35 van het voorstel).

(2) Voorgesteld artikel 420, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 35 van het voorstel).

(3) Voorgesteld artikel 422 van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 37 van het voorstel).

(4) Voorgestelde artikelen 259decies, § 3, en 287ter, § 6, van het Gerechtelijk Wetboek (artikelen 6 en 7 van het voorstel).

(5) Opheffing van artikel 360quater van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 11 van het voorstel); vervanging van artikel 287ter, § 6, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 7 van het voorstel).

(6) Voorgesteld artikel 405, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 12 van het voorstel).

(7) Voorgesteld artikel 405, § 8, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 12 van het voorstel).

Les peines disciplinaires du rappel à l'ordre, du blâme, de la retenue de traitement, du déplacement disciplinaire, de la suspension disciplinaire, de la régression barémique et de la rétrogradation sont effacées d'office après un délai déterminé qui varie pour chacune de ces peines (1).

5. Mesures d'ordre

8. Une mesure d'ordre peut désormais être prononcée par le chef de corps pour une période de trois mois au maximum. Elle peut cependant être prolongée, chaque fois pour une période de trois mois au maximum jusqu'à la décision définitive. Le ministère public peut d'office ou sur injonction du ministre de la Justice, saisir le chef de corps d'une demande de suspension dans l'intérêt du service (2).

Aucune mesure d'ordre ou prolongation ne peut être prononcée sans que la personne concernée ait été entendue ou dûment appelée ou, lorsque l'audition de la personne est impossible, qu'elle ait pu faire valoir ses moyens de défense par écrit ou se faire représenter (3).

6. Entrée en vigueur

9. Le Roi est chargé de fixer l'entrée en vigueur de chacune des dispositions de la loi proposée (4).

Des dispositions transitoires sont prévues, notamment pour les procédures en cours (5).

B. Les amendements

10. Les amendements n°s 1 et 2 de M. Mahoux visent à omettre les dispositions proposées qui associent une deuxième évaluation négative à une sanction disciplinaire.

L'amendement n° 3 de M. Mahoux vise à omettre la disposition proposée qui prévoit le déplacement disciplinaire.

Les objectifs principaux des amendements n°s 4 à 18 de MM. Vanlouwe et Boogaerts sont les suivants :

— renforcer le pouvoir de contrôle du Conseil supérieur de la Justice sur le déroulement des procédures disciplinaires (amendements n°s 4 et 7);

— adapter la composition des chambres du tribunal disciplinaire (de première instance) et du tribunal disciplinaire d'appel : celles-ci seraient composées d'un juge (conseiller) au tribunal disciplinaire, d'un assesseur ordinaire (conseiller assesseur) et d'un assesseur extraordinaire (conseiller assesseur). L'assesseur extraordinaire se substituerait à l'un des juges au tribunal disciplinaire. La chambre serait ainsi complétée par un non-magistrat (avocat ou professeur d'université) dans le but d'éviter une suspicion de corporatisme (amendements n°s 8 à 10; voir aussi l'amendement n° 17);

De tuchtstraffen terechtwijzing, blaam, inhouding van wedde, overplaatsing bij tuchtmaatregel, tuchtschorsing, lagere inschaling en terugzetting worden ambtshalve uitgewist na een bepaalde termijn, die verschillend is voor elk van die straffen (1).

5. Ordemaatregelen

8. Een ordemaatregel kan voortaan door de korpsoverste worden opgelegd voor een periode van hoogstens drie maanden. Zij kan wel worden verlengd, telkens voor een periode van hoogstens drie maanden, tot de eindbeslissing. Het openbaar ministerie kan zich ambtshalve, of op injunctie van de minister van Justitie, wenden tot de korpsoverste met een verzoek tot schorsing in het belang van de dienst (2).

Een ordemaatregel of een verlenging daarvan kan enkel worden opgelegd nadat de betrokken gehoord is of behoorlijk is opgeroepen of, wanneer het verhoor van de persoon in kwestie onmogelijk is, hij zijn verweermiddelen schriftelijk heeft kunnen doen gelden of zich heeft kunnen laten vertegenwoordigen. (3)

6. Inwerkingtreding

9. Aan de Koning wordt opgedragen om de inwerkingtreding van elke bepaling van de voorgestelde wet te bepalen (4).

Er wordt voorzien in een overgangsregeling, onder meer voor de hangende procedures (5).

B. De amendementen

10. De amendementen nrs. 1 en 2 van de heer Mahoux strekken tot weglatting van de voorgestelde bepalingen in verband met de koppeling van een tweede negatieve evaluatie aan een tuchtstraf.

Amendment nr. 3 van de heer Mahoux strekt tot weglatting van de voorgestelde bepaling in verband met de overplaatsing bij tuchtmaatregel.

De amendementen nrs. 4 tot 18 van de heren Vanlouwe en Boogaerts beogen hoofdzakelijk het volgende :

— het versterken van de mogelijkheid van controle door de Hoge Raad voor de Justitie op het verloop van de tuchtprocedures (amendementen nrs. 4 en 7);

— een aanpassing van de samenstelling van de kamers van de tuchtrechtsbank (in eerste aanleg) en de tuchtrechtsbank in hoger beroep : deze zouden bestaan uit een rechter (raadsheer) in de tuchtrechtsbank, een gewone assessor (raadsheer-assessor) en een buitengewone assessor (raadsheer-assessor). De buitengewone assessor zou in de plaats komen van één van de rechters in de tuchtrechtsbank. Aldus zou een niet-magistraat (advocaat of hogleraar) toegevoegd worden aan de kamer, om te vermijden dat een vermoeden van corporatisme zou ontstaan (amendementen nrs. 8 tot 10; zie ook amendement nr. 17);

(1) Article 421, proposé, du Code judiciaire (article 36 de la proposition).

(2) Article 406, § 1er, alinéa 2, proposé, du Code judiciaire (article 15, 1°, de la proposition).

(3) Article 406, § 1er, alinéa 3, proposé, du Code judiciaire (article 15, 2°, de la proposition).

(4) Article 43 de la proposition.

(5) Article 42 de la proposition.

(1) Voorgesteld artikel 421 van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 36 van het voorstel).

(2) Voorgesteld artikel 406, § 1, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 15, 1°, van het voorstel).

(3) Voorgesteld artikel 406, § 1, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 15, 2°, van het voorstel).

(4) Artikel 43 van het voorstel.

(5) Artikel 42 van het voorstel.

— instaurer une procédure de tirage au sort pour désigner les magistrats qui peuvent effectivement siéger comme assesseur ordinaire, après la sélection opérée par l'assemblée générale du corps dont ils font partie (amendement n° 10);

— instaurer une procédure de désignation des assesseurs extraordinaires consistant à faire suivre la désignation des candidats par les conseils des ordres des avocats et des universités par un tirage au sort (amendement n° 10);

- raccourcir certains délais de la procédure disciplinaire (amendements n°s 11 à 14);

- fixer une date-limite pour l'entrée en vigueur de la loi proposée, à savoir le 1er janvier 2014 (amendement n° 18).

L'amendement n° 19 de M. Mahoux a pour objet d'accorder au premier président de la cour d'appel et au premier président de la cour du travail le pouvoir de donner injonction au ministère public de saisir le tribunal disciplinaire d'un dossier concernant un magistrat du ministère public.

Les objectifs principaux des amendements n°s 20 à 25 de Mme Khattabi sont les suivants :

— rédiger un code de déontologie, selon une procédure à déterminer par le Roi (amendement n° 20);

— permettre au Conseil supérieur de la Justice d'avoir accès au dossier disciplinaire d'une personne qui est candidate à une nomination ou à une désignation dans l'ordre judiciaire (amendement n° 21);

— permettre à tout magistrat (intéressé) ou à tout membre du personnel de l'ordre judiciaire intéressé, au Conseil supérieur de la Justice et aux bâtonniers des ordres des avocats de saisir le tribunal disciplinaire (amendement n° 22);

— adapter la composition des chambres du tribunal disciplinaire (de première instance) et du tribunal disciplinaire d'appel : celles-ci seraient composées d'un juge (conseiller) au tribunal disciplinaire, d'un assesseur ordinaire (conseiller assesseur) et d'un assesseur extraordinaire (conseiller assesseur). L'assesseur extraordinaire se substituerait à l'un des juges au tribunal disciplinaire. La chambre serait ainsi complétée par un non-magistrat (avocat, professeur d'université ou personne ayant une expérience professionnelle utile) dans le but d'éviter une suspicion de corporatisme (amendements n°s 23 à 25);

— instaurer une procédure de désignation pour les assesseurs extraordinaires consistant à faire suivre la désignation des candidats par le Conseil supérieur de la Justice par un tirage au sort (amendement n° 25).

Les objectifs principaux des amendements n°s 26 à 40 du gouvernement sont les suivants :

— supprimer le mandat distinct de magistrat instructeur et de greffier au tribunal disciplinaire (amendements n°s 26, 27, 29 et 30);

— limiter aux magistrats du siège (en excluant par conséquent les magistrats du ministère public) la possibilité d'être désignés en tant que juge au tribunal disciplinaire (de première instance) ou au tribunal disciplinaire d'appel, et limiter la désignation à un terme (de sept ans) non renouvelable (amendement n° 28);

— permettre aux chefs de corps d'infliger des sanctions disciplinaires légères (rappel à l'ordre et blâme) (amendements n°s 31, 36 et 37), avec la possibilité d'interjeter appel d'une telle

— de invoering van een lotingprocedure voor de aanwijzing van de magistraten die effectief zitting kunnen hebben als gewone assessor, na de selectie van kandidaten door de algemene vergadering van het korps waarvan zij deel uitmaken (amendement nr. 10);

— de invoering van een aanwijzingsprocedure voor de buiten-gewone assessoren, bestaande uit een aanwijzing van kandidaten door de raden van de ordes van advocaten en de universiteiten en vervolgens een loting (amendement nr. 10);

— het inkorten van bepaalde termijnen in de tuchtprocedure (amendementen nrs. 11 tot 14);

— het bepalen van een uiterste datum voor de inwerkingtreding van de voorgestelde wet, namelijk 1 januari 2014 (amendement nr. 18).

Amendement nr. 19 van de heer Mahoux strekt ertoe om aan de eerste voorzitter van het hof van beroep en de eerste voorzitter van het arbeidshof de bevoegdheid te verlenen om het openbaar ministerie aan te manen een dossier over een magistraat van het openbaar ministerie aanhangig te maken bij de tuchtrechtbank.

De amendementen nrs. 20 tot 25 van mevrouw Khattabi beogen hoofdzakelijk het volgende :

— het opstellen van een deontologische code, volgens een door de Koning te bepalen procedure (amendement nr. 20);

— het voorzien in de mogelijkheid voor de Hoge Raad voor de Justitie om inzage te krijgen in het tuchtdossier van een persoon die kandidaat is voor een benoeming of een aanwijzing in de rechterlijke orde (amendement nr. 21);

— het toekennen van het recht om een tuchtzaak aanhangig te maken aan elke (belanghebbende) magistraat of elk belanghebbend personeelslid van de rechterlijke orde, aan de Hoge Raad voor de Justitie en aan de stafhouders van de ordes van advocaten (amendement nr. 22);

— een aanpassing van de samenstelling van de kamers van de tuchtrechtbank (in eerste aanleg) en de tuchtrechtbank in hoger beroep : deze zouden bestaan uit een rechter (raadsheer) in de tuchtrechtbank, een gewone assessor (raadsheer-assessor) en een buitengewone assessor (raadsheer-assessor). De buitengewone assessor zou in de plaats komen van één van de rechters in de tuchtrechtbank. Aldus zou een niet-magistraat (advocaat, hoogleraar of persoon met een nuttige beroepservaring) toegevoegd worden aan de kamer, om te vermijden dat een vermoeden van corporatismus zou ontstaan (amendementen nrs. 23 tot 25);

— de invoering van een aanwijzingsprocedure voor de buiten-gewone assessoren, bestaande uit een aanwijzing van kandidaten door de Hoge Raad voor de Justitie en vervolgens een loting (amendement nr. 25).

De amendementen nrs. 26 tot 40 van de regering beogen hoofdzakelijk het volgende :

— de afschaffing van het afzonderlijk mandaat van onderzoeksmaistraat en griffier in de tuchtrechtbank (amendementen nrs. 26, 27, 29 en 30);

— de beperking van de mogelijkheid om aangewezen te worden als rechter in de tuchtrechtbank (in eerste aanleg) of de tuchtrechtbank in hoger beroep tot magistraten van de zetel (en dus niet meer voor magistraten van het openbaar ministerie), en de beperking van de aanwijzing tot één niet-hernieuwbare termijn (van zeven jaar) (amendement nr. 28);

— het toekennen aan de korpsoversten van de bevoegdheid om lichte tuchtstraffen (vermaning en blaam) op te leggen (amendementen nrs. 31, 36 en 37), met mogelijkheid om tegen een

sanction disciplinaire devant le tribunal disciplinaire (de première instance) (amendement n° 40);

— désigner les procureurs du Roi de Namur et de Gand pour exercer les fonctions du ministère public, respectivement près le tribunal disciplinaire francophone et près le tribunal disciplinaire néerlandophone (de première instance), et désigner le procureur général près la cour d'appel de Bruxelles pour exercer la fonction du ministère public près le tribunal disciplinaire d'appel (amendements n°s 32 en 33);

— limiter à un terme de cinq ans non renouvelable la désignation des membres-assesseurs du tribunal disciplinaire (de première instance) et du tribunal disciplinaire d'appel (amendement n° 34);

— prévoir que le magistrat chargé de l'instruction est désigné parmi les juges au tribunal disciplinaire (amendement n° 38);

— prévoir des règles de récusation pour les membres de la chambre du tribunal disciplinaire d'appel (amendement n° 40).

dergelijke tuchtstraf beroep in te stellen bij de tuchtrechtbank (in eerste aanleg) (amendement nr. 40);

— de aanwijzing van de procureurs des Konings te Namen en te Gent om het ambt van openbaar ministerie bij respectievelijk de Franstalige en de Nederlandstalige tuchtrechtbank (in eerste aanleg) uit te oefenen, en de aanwijzing van de procureur-generaal bij het hof van beroep te Brussel om het ambt van openbaar ministerie bij de tuchtrechtbank in hoger beroep uit te oefenen (amendementen nrs. 32 en 33);

— de beperking van de aanwijzing van de ledens-assessoren van de tuchtrechtbank (in eerste aanleg) en de tuchtrechtbank in hoger beroep tot één niet-hernieuwbare termijn van vijf jaar (amendement nr. 34);

— de invoering van de regel dat de met het onderzoek belaste magistraat wordt aangewezen uit de rechters in de tuchtrechtbank (amendement nr. 38);

— de invoering van een wrakingsstelsel voor de ledens van de kamer van de tuchtrechtbank in hoger beroep (amendement nr. 40).

Observations préliminaires

A. Cadre normatif

11. En principe, le Conseil d'État examine une proposition de loi qui lui est soumise au regard, notamment, de la Constitution et des conventions internationales pertinentes en la matière.

En ce qui concerne le cadre constitutionnel à prendre en considération, le Conseil d'État constate que les auteurs de la proposition de loi soumise pour avis ont simultanément déposé deux propositions de révision de la Constitution, l'une visant à réviser l'article 152 de la Constitution (1), l'autre l'article 157 de celle-ci (2). La première proposition comporte des dispositions relatives à certaines sanctions disciplinaires susceptibles d'être infligées à des juges, la deuxième prévoit la création de juridictions disciplinaires. Il résulte des développements de la première proposition de révision de la Constitution que les deux propositions de révision de la Constitution et la proposition de loi à l'examen doivent être considérées comme un ensemble de dispositions cohérentes et que les dispositions révisées de la Constitution, notamment, doivent procurer une base constitutionnelle à la loi proposée.

Il ne peut toutefois pas se déduire de ces développements que la proposition de loi actuellement à l'examen est considérée comme la seule voie possible pour donner exécution aux dispositions révisées de la Constitution et donc que l'intention serait que le Constituant approuve implicitement la loi proposée, avant son adoption. En d'autres termes, la proposition de loi ne peut par conséquent pas être considérée comme l'expression d'une appréciation (future) du Constituant lui-même.

Il n'en demeure pas moins qu'eu égard au contexte dans lequel elle a été introduite, le Conseil d'État examinera la proposition soumise pour avis à la lumière des articles 152 et 157 de la Constitution, tels qu'ils seront rédigés après approbation des propositions de révision de la Constitution susvisées.

Voorafgaande opmerkingen

A. Normatief kader

11. In beginsel onderzoekt de Raad van State een aan hem voorgelegd wetsvoorstel in het licht van onder meer de Grondwet en de internationale verdragen die ter zake relevant zijn.

Wat betreft het in aanmerking te nemen grondwettelijke kader, stelt de Raad van State vast dat de indieners van het voor advies voorgelegde wetsvoorstel terzelfder tijd twee voorstellen tot herziening van de Grondwet hebben ingediend, het ene strekkend tot herziening van artikel 152 van de Grondwet (1), het andere tot herziening van artikel 157 van de Grondwet (2). Het eerste voorstel bevat bepalingen in verband met bepaalde tuchtstraffen die aan rechters kunnen worden opgelegd, het tweede voorziet in de oprichting van tuchtgerechten. Uit de toelichting bij het eerste voorstel tot herziening van de Grondwet blijkt dat de twee voorstellen tot herziening van de Grondwet en het voorliggende wetsvoorstel bedoeld zijn als een geheel van samenhangende bepalingen, en dat met name de herziene bepalingen van de Grondwet bedoeld zijn om een grondwettelijke basis te bieden aan de voorgestelde wet.

Uit de genoemde toelichting mag evenwel niet worden afgeleid dat het thans voorliggende voorstel van wet beschouwd wordt als de enig mogelijke manier om uitvoering te geven aan de herziene bepalingen van de Grondwet en dus dat het de bedoeling zou zijn dat de grondwetgever een impliciete goedkeuring zou verlenen aan de voorgestelde wet, vóór de aanneming ervan. Het wetsvoorstel kan met andere woorden niet geacht worden een (toekomstig) ordeel van de grondwetgever zelf tot uiting te brengen.

Het voorgaande neemt niet weg dat de Raad van State, gelet op de context waarin het voor advies voorgelegde voorstel is ingediend, dat voorstel zal onderzoeken in het licht van de artikelen 152 en 157 van de Grondwet, zoals die zullen luiden na goedkeuring van de hiervóór genoemde voorstellen tot herziening van de Grondwet.

(1) Proposition de révision de l'article 152 de la Constitution, *Doc. parl.*, Sénat, 2010-2011, n° 5-1065/1.

(2) Proposition de révision de l'article 157 de la Constitution, *Doc. parl.*, Sénat, 2010-2011, n° 5-1066/1.

(1) Voorstel tot herziening van artikel 152 van de Grondwet, *Parl. St.*, Senaat, 2010-2011, nr. 5-1065/1.

(2) Voorstel tot herziening van artikel 157 van de Grondwet, *Parl. St.*, Senaat, 2010-2011, nr. 5-1066/1.

Le présent avis est évidemment donné sous la réserve expresse que les dispositions révisées des articles 152 et 157 de la Constitution telles qu'elles seront finalement, par hypothèse, adoptées, seront conformes aux propositions de révision de la Constitution actuellement à l'examen, ou qu'en tout cas, si les textes proposés devaient encore faire l'objet de modifications, les textes définitifs auront, à l'égard de la proposition de loi à l'examen, les mêmes effets juridiques que les révisions de la Constitution actuellement proposées. En outre, le Conseil d'État peut uniquement considérer les propositions de révision de la Constitution en fonction de l'interprétation qui doit y être donnée au regard, notamment des développements des propositions. Le présent avis est par conséquent donné sous la réserve expresse que, même si le texte de ces propositions de révision de la Constitution reste formellement inchangé, les travaux parlementaires de la révision de la Constitution ne lui donneront pas en fait une autre portée que celle voulue initialement par ses auteurs (1).

12. Compte tenu de la proposition de révision des articles 152 et 157 de la Constitution, il n'y a pas lieu de s'attarder à l'examen d'objections constitutionnelles auxquelles pourraient se heurter les dispositions de la proposition à l'examen qui créent des jurisdictions disciplinaires, qui prévoient de désigner les membres de ces jurisdictions pour une durée déterminée et de faire également entrer dans la composition de celles-ci des assesseurs qui ne sont pas des magistrats de l'ordre judiciaire ou qui prévoient le déplacement disciplinaire à l'égard des magistrats du siège. Les auteurs des propositions de révision de la Constitution susvisées ont en effet clairement l'intention de permettre l'adoption de pareilles dispositions (2).

B. L'applicabilité de l'article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme aux procédures disciplinaires dirigées contre des magistrats et des membres du personnel de l'ordre judiciaire

13. La question se pose de savoir si, lors de l'examen de la proposition de loi soumise pour avis, le Conseil d'État doit tenir compte des garanties que prévoient l'article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme et l'article 14 du Pacte international relatif aux droits civils et politiques. Cette question concerne l'applicabilité de ces dispositions conventionnelles aux procédures disciplinaires qui visent des magistrats et des membres du personnel de l'ordre judiciaire.

En ce qui concerne l'applicabilité de la première disposition conventionnelle citée, il y lieu de se rapporter à larrêt de la Cour européenne des droits de l'homme du 19 avril 2007 en cause Vilho Eskelinen e.a. c. Finlande. La Cour y a jugé que des litiges concernant des agents de la fonction publique tombent en principe dans le champ d'application de cette disposition et ne peuvent y être soustraits qu'exceptionnellement :

«pour que l'État (...) puisse (...) invoquer le statut de fonctionnaire d'un requérant afin de le soustraire à la protection offerte par l'article 6, deux conditions doivent être remplies. En premier lieu, le droit interne de l'État concerné doit avoir expressément exclu l'accès à un tribunal s'agissant du poste ou de la catégorie de salariés en question. En second lieu, cette dérogation doit reposer sur des motifs objectifs liés à l'intérêt de l'État» (3).

(1) Voir dans le même sens, notamment, C.E., ass. gén. section législation, avis 51.214/AG du 2 mai 2012, *Doc. parl.*, Sénat, 2011-2012, n° 5-1560/2, pp. 4-5, n° 5, et les références citées.

(2) Voir *Doc. parl.*, Sénat, 2010-2011, n° 5-1065/1, pp. 3-5.

(3) Cour eur. D.H. (grande chambre), 19 avril 2007, Vilho Eskelinen e.a. c. Finlande, n° 63235/00, *CEDH*, 2007-II, § 62.

Uiteraard wordt het voorliggende advies gegeven onder het uitdrukkelijke voorbehoud dat de herziene bepalingen van de artikelen 152 en 157 van de Grondwet, zoals die per hypothese uiteindelijk zullen worden aangenomen, in overeenstemming zullen zijn met de thans voorliggende voorstellen tot herziening van de Grondwet, of dat die uiteindelijke teksten in elk geval, mochten in de voorgestelde teksten nog wijzigingen worden aangebracht, ten aanzien van het onderzochte wetsvoorstel dezelfde rechtsgevolgen zullen hebben als de thans voorgestelde herzieningen van de Grondwet. Bovendien kan de Raad van State alleen maar uitgaan van de voorstellen tot herziening van de Grondwet in de interpretatie die daaraan mede op grond van de toelichting bij die voorstellen moet worden gegeven. Het voorliggende advies wordt dan ook gegeven onder het uitdrukkelijke voorbehoud dat uit de parlementaire voorbereiding van de herziening van de Grondwet niet volgt dat de genoemde voorstellen tot herziening van de Grondwet, ook al blijven de teksten formeel ongewijzigd, in feite een andere draagwijdte krijgen dan die welke oorspronkelijk bedoeld was door de indieners ervan (1).

12. In het licht van de voorgestelde herziening van de artikelen 152 en 157 van de Grondwet is er geen reden om stil te staan bij mogelijke grondwettigheidsbezwaren tegen de bepalingen van het voorliggende voorstel waarbij tuchtgerechten worden opgericht, waarbij wordt voorzien in de aanwijzing van de leden van die tuchtgerechten voor een bepaalde duur en in de gedeeltelijke samenstelling van die tuchtgerechten uit assessoren die geen magistraat van de rechterlijke orde zijn, of waarbij de overplaatsing als tuchtrecht ten aanzien van magistraten van de zetel wordt ingevoerd. Het is immers uitdrukkelijk de bedoeling van de indieners van de genoemde voorstellen tot herziening van de Grondwet om het aannemen van dergelijke bepalingen mogelijk te maken (2).

B. De toepasselijkheid van artikel 6 van het Europees Verdrag over de rechten van de mens op tuchtprocedures tegen magistraten en leden van het gerechtspersoneel

13. De vraag rijst of de Raad van State bij het onderzoek van het voorliggende wetsvoorstel rekening moet houden met de waarborgen die zijn vervat in artikel 6 van het Europees Verdrag over de rechten van de mens en artikel 14 van het Internationaal Verdrag inzake burgerlijke en politieke rechten. Die vraag houdt verband met de toepasselijkheid van die verdragsbepalingen op tuchtprocedures tegen magistraten en leden van het gerechtspersoneel.

Voor de toepasselijkheid van de eerstgenoemde verdragsbepaling is het arrest van het Europees Hof voor de rechten van de mens van 19 april 2007 in de zaak Vilho Eskelinen e.a. t. Finland van belang. Daarin oordeelde het Hof dat geschillen waarbij personeelsleden van de overheid zijn betrokken in beginsel onder toepassing van die bepaling vallen, en slechts uitzonderlijk aan de toepassing ervan onttrokken kunnen worden :

«(...) in order for the (...) State to be able to rely (...) on the applicant's status as a civil servant in excluding the protection embodied in Article 6, two conditions must be fulfilled. Firstly, the State in its national law must have expressly excluded access to a court for the post or category of staff in question. Secondly, the exclusion must be justified on objective grounds in the State's interest.» (3)

(1) Zie in dezelfde zin, onder meer, Raad van State, alg. verg. afd. Wetg., advies 51.214/AV van 2 mei 2012, *Parl. St.*, Senaat, 2011-2012, nr. 5-1560/2, pp. 4-5, nr. 5, met verdere verwijzingen.

(2) Zie *Parl. St.*, Senaat, 2010-2011, nr. 5-1065/1, pp. 3-5.

(3) EHMR (grote kamer), 19 april 2007, Vilho Eskelinen e.a. t. Finland, nr. 63235/00, *ECHR*, 2007-II, § 62.

Il s'ensuit que si le droit national ouvre un accès au juge pour trancher un litige qui concerne un fonctionnaire ou une autre personne investie de la puissance publique, il faut considérer que le litige tombe dans le champ d'application de l'article 6, paragraphe 1er, de la Convention européenne. Tel est notamment le cas en ce qui concerne les procédures disciplinaires dirigées contre des magistrats (1).

Dans la mesure où la proposition de loi et les amendements soumis pour avis prévoient une procédure devant le tribunal disciplinaire (de première instance) ou le tribunal disciplinaire d'appel, il s'agit d'une procédure portée devant une autorité judiciaire. Cette procédure doit dès lors répondre aux exigences de l'article 6, paragraphe 1er, de la Convention européenne (2). Il n'est pas nécessaire d'examiner si cette procédure doit en outre répondre aux exigences de l'article 14, paragraphe 1er, du Pace international, qui sont du reste analogues.

14. En ce qui concerne la notion du droit à un procès équitable, que garantit l'article 6, paragraphe 1er, de la Convention européenne, dans des procédures disciplinaires, les dispositions de l'article 6, paragraphes 2 et 3, de la Convention européenne sont également pertinentes. À cet égard, dans l'affaire Albert et Le Compte c. Belgique, la Cour européenne a considéré ce qui suit :

« Pour sa part, la Cour a estimé superflu de trancher la question de l'applicabilité du paragraphe 1er de l'article 6 au titre pénal, mais a résolu d'examiner sous l'angle du paragraphe 1er, en interprétant la notion de « procès équitable », la substance des griefs formulés par le requérant en vertu des paragraphes 2 et 3 (...). A ses yeux, les principes énoncés au paragraphe 2 et dans les seules clauses du paragraphe 3 invoquées par le Dr Albert, à savoir les alinéas *a), b) et d)*, valent *mutatis mutandis* pour celles des procédures disciplinaires que régit le paragraphe 1er de la même manière que dans le cas d'une personne accusée d'une infraction pénale » (3).

Le Conseil d'État doit ainsi examiner entre autres si la procédure proposée répond aux garanties spécifiques énumérées ci-après de l'article 6, paragraphes 2 et 3, de la Convention européenne :

— la présomption d'innocence et la règle selon laquelle la charge de la preuve repose sur la partie poursuivante (article 6, paragraphe 2);

— le droit d'être informé de la nature et de la cause de l'accusation (article 6, paragraphe 3, *a*);

— le droit de disposer du temps et des facilités nécessaires à la préparation de la défense (article 6, paragraphe 3, *b*);

— le droit d'interroger des témoins et de les faire convoquer (article 6, paragraphe 3, *d*).

Plus généralement, la procédure disciplinaire doit permettre l'exercice du droit de la défense. La personne qui fait l'objet de poursuites disciplinaires doit ainsi notamment avoir le droit d'être entendue, de prendre connaissance du dossier disciplinaire, et de se faire assister ou représenter par un conseil (4).

Als het nationale recht voorziet in de toegang tot een rechter voor de beslechting van een geschil waarbij een ambtenaar of een andere persoon bekleed met overheidsgezag betrokken is, moet dus worden aangenomen dat het geschil onder de toepassing valt van artikel 6, lid 1, van het Europees Verdrag. Die regel geldt onder meer voor tuchtrechtelijke procedures tegen magistraten (1).

In zoverre het voor advies voorgelegde wetsvoorstel en de amendementen voorzien in een procedure voor de tuchtrechtbank (in eerste aanleg) of de tuchtrechtbank in hoger beroep, gaat het om een procedure voor een rechterlijke instantie. Die procedure dient dan ook te beantwoorden aan de vereisten van artikel 6, lid 1, van het Europees Verdrag (2). Het is niet nodig te onderzoeken of die procedure daarenboven dient te beantwoorden aan de vereisten van artikel 14, lid 1, van het Internationaal Verdrag, die overigens gelijklopend zijn.

14. Wat betreft de inhoud van het recht op een eerlijk proces, gewaarborgd bij artikel 6, lid 1, van het Europees Verdrag, in tuchtrechtelijke procedures, zijn ook de bepalingen van artikel 6, ledens 2 en 3, van het Europees Verdrag relevant. In de zaak Albert en Le Compte t. België overwoog het Europees Hof in dit verband het volgende :

« For its part, the Court considered it unnecessary to give a ruling on the applicability of paragraph 1 of Article 6 under the criminal head, but decided to examine in the context of the interpretation of the notion of «fair trial» in paragraph 1 the substance of the complaints made by the applicant under paragraphs 2 and 3 (...). In the opinion of the Court, the principles set out in paragraph 2 and in the provisions of paragraph 3 invoked by Dr. Albert (that is to say, only subparagraphs (a), (b) and (d)) are applicable, mutatis mutandis, to disciplinary proceedings subject to paragraph 1 in the same way as in the case of a person charged with a criminal offence. » (3)

Aldus dient de Raad van State onder meer na te gaan of de voorgestelde procedure beantwoordt aan de volgende specifieke waarborgen van artikel 6, ledens 2 en 3, van het Europees Verdrag :

— het vermoeden van onschuld en de regel dat de bewijslast rust op de vervolgende partij (artikel 6, lid 2);

— het recht om op de hoogte te worden gesteld van de aard en de reden van de beschuldiging (artikel 6, lid 3, *a*);

— het recht om te beschikken over voldoende tijd en faciliteiten welke nodig zijn voor de voorbereiding van de verdediging (artikel 6, lid 3, *b*);

— het recht om getuigen te ondervragen en te doen oproepen (artikel 6, lid 3, *d*).

Meer in het algemeen dient de tuchtrechtelijke procedure het mogelijk te maken om het recht van verdediging uit te oefenen. Aldus moet de tuchtrechtelijke vervolgde persoon onder meer het recht hebben om gehoord te worden, om het tuchtdossier in te zien, en om zich te laten bijstaan of te laten vertegenwoordigen door een raadsman (4).

(1) Cour eur. D.H., 5 février 2009, Olujić c. Kroatië, n° 22330/05, §§ 31-43.

(2) Voir à cet égard, notamment, P. Maffei, « Tuchtrecht voor magistraten en EVRM », in *De wet voorbij. Liber amicorum Luc Huybrechts*, Anvers, 2010, 259-272.

(3) Cour eur. D.H., 10 février 1983, Albert et Le Compte c. Belgique, *Publ. Cour*, série A, vol. 58, § 39.

(4) Voir C.E., section de législation, avis 32.373/2 du 29 octobre 2001 sur le projet dévnu la loi du 7 juillet 2002 modifiant la deuxième partie, livre II, titre V du Code judiciaire relatif à la discipline et rapportant la loi du 7 mai 1999 modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne le régime disciplinaire applicable aux membres de l'Ordre judiciaire, *Doc. parl.*, Chambre, 2001-2002, n° 50-1553/1, (36), pp. 40-42.

(1) EHRM, 5 februari 2009, Olujić t. Kroatië, nr. 22330/05, §§ 31-43.

(2) Zie in dit verband, onder meer, P. Maffei, « Tuchtrecht voor magistraten en EVRM », in *De wet voorbij. Liber amicorum Luc Huybrechts*, Antwerpen, 2010, 259-272.

(3) EHRM, 10 februari 1983, Albert en Le Compte t. België, *Publ. Court*, reeks A, vol. 58, § 39.

(4) Rdpl. Raad van State, afd. Wetg., advies 32.373/2 van 29 oktober 2001 over het ontwerp dat geleid heeft tot de wet van 7 juli 2002 tot wijziging van deel II, boek II, titel V, van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de tucht en tot intrekking van de wet van 7 mei 1999 tot wijziging, wat het tuchtrecht voor de ledens van de Rechterlijke Orde betrifft, van het Gerechtelijk Wetboek, *Parl. St.*, Kamer, 2001-2002, nr. 50-1553/1, (36), pp. 40-42.

La proposition de loi ne soulève au demeurant aucune question sur ces points.

Observations générales

A. Crédation et composition des juridictions disciplinaires

1. Crédation des juridictions disciplinaires

15. Ainsi qu'il a été observé ci-dessus, l'article 157 de la Constitution, telle que cette disposition devrait être révisée selon les auteurs de la proposition à l'examen (voir observation 12), pourrait constituer une base constitutionnelle pour la création des juridictions disciplinaires. Vu ce contexte, la proposition n'appelle pas d'autres observations concernant la création.

2. Implication du Conseil supérieur de la Justice dans la composition des juridictions disciplinaires

16. Conformément à l'article 259bis/10, proposé, du Code judiciaire (article 4 de la proposition de loi), les commissions de nomination du Conseil supérieur de la Justice sont compétentes pour la présentation des candidats en vue d'une nomination comme juge au tribunal disciplinaire, conseiller au tribunal disciplinaire d'appel et magistrat instructeur au tribunal disciplinaire. Dans le même sens, l'article 259sexies/1, proposé, du Code judiciaire (article 5 de la proposition de loi) énonce que les juges au tribunal disciplinaire, les conseillers au tribunal disciplinaire d'appel et les magistrats instructeurs au tribunal disciplinaire sont désignés par le Roi sur présentation de la commission de nomination du Conseil supérieur de la Justice.

L'amendement n° 25 (article 411, § 5/1, proposé) prévoit une désignation des assesseurs extraordinaires par le Conseil supérieur de la Justice (1).

Ces propositions soulèvent la question de savoir si le Conseil supérieur de la Justice peut effectivement être chargé d'une telle mission.

17. L'article 151, § 3, de la Constitution, règle les compétences du Conseil supérieur de la Justice :

« § 3. Le Conseil supérieur de la Justice exerce ses compétences dans les matières suivantes :

1° la présentation des candidats à une nomination de juge, telle que visée au § 4, alinéa premier, ou d'officier du ministère public;

2° la présentation des candidats à une désignation aux fonctions visées au § 5, alinéa premier, et aux fonctions de chef de corps auprès du ministère public;

3° l'accès à la fonction de juge ou d'officier du ministère public;

4° la formation des juges et des officiers du ministère public;

5° l'établissement de profils généraux pour les désignations visées au 2°;

6° l'émission d'avis et de propositions concernant le fonctionnement général et l'organisation de l'ordre judiciaire;

Op die punten doen het wetsvoorstel overigens geen vragen rijzen.

Algemene opmerkingen

A. Oprichting en samenstelling van de tuchtgerichten

1. Oprichting van de tuchtgerichten

15. Zoals hiervóór is opgemerkt, zou voor de oprichting van de tuchtgerichten een grondwettelijke basis worden geboden door artikel 157 van de Grondwet, zoals die bepaling volgens de indieners van het voorliggende voorstel herzien zou moeten worden (zie opmerking 12). Gelet op die context, zijn er bij de oprichting geen verdere opmerkingen te maken.

2. Betrokkenheid van de Hoge Raad voor de Justitie bij de samenstelling van de tuchtgerichten

16. Volgens het voorgestelde artikel 259bis/10 van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 4 van het wetsvoorstel) zijn de benoemingscommissies van de Hoge Raad voor de Justitie bevoegd voor de voordracht van kandidaten voor de aanwijzing tot rechter in de tuchtrechtbank, raadsheer in de tuchtrechtbank in hoger beroep en onderzoeksmaistraat in de tuchtrechtbank. In dezelfde zin bepaalt het voorgestelde artikel 259sexies/1 van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 5 van het wetsvoorstel) dat de rechters in de tuchtrechtbank, de raadsherren in de tuchtrechtbank in hoger beroep en de onderzoeksmastraten in de tuchtrechtbank worden aangewezen door de Koning, op voordracht van de benoemingscommissie van de Hoge Raad voor de Justitie.

Amendment nr. 25 (voorgestelde artikel 411, § 5/1) voorziet in een aanwijzing van de buitengewone assessoren door de Hoge Raad voor de Justitie (1).

Die voorstellen doen de vraag rijzen of de Hoge Raad voor de Justitie wel met een dergelijke opdracht kan worden belast.

17. Artikel 151, § 3, van de Grondwet regelt de bevoegdheden van de Hoge Raad voor de Justitie :

« § 3. De Hoge Raad voor de Justitie oefent zijn bevoegdheden uit in volgende materies :

1° de voordracht van de kandidaten voor een benoeming tot rechter, zoals bedoeld in § 4, eerste lid, of tot ambtenaar van het openbaar ministerie;

2° de voordracht van de kandidaten voor een aanwijzing in de functies bedoeld in § 5, eerste lid, en in de functies van korpschef bij het openbaar ministerie;

3° de toegang tot het ambt van rechter of van ambtenaar van het openbaar ministerie;

4° de vorming van de rechters en de ambtenaren van het openbaar ministerie;

5° het opstellen van standaardprofielen voor de aanwijzingen bedoeld in het 2°;

6° het geven van adviezen en voorstellen inzake de algemene werking en de organisatie van de rechterlijke orde;

(1) Tel que le texte de l'article 411, § 5/1, proposé, est rédigé, la mission du Conseil supérieur de la Justice pourrait bien être limitée à l'organisation d'un tirage au sort parmi les candidats.

(1) Zoals de tekst van het voorgestelde artikel 411, § 5/1, is geredigeerd, zou de taak van de Hoge Raad voor de Justitie wel beperkt zijn tot het organiseren van een loting onder de kandidaten.

7° la surveillance générale et la promotion de l'utilisation des moyens de contrôle interne;

8° à l'exclusion de toutes compétences disciplinaires et pénales :

— recevoir et s'assurer du suivi de plaintes relatives au fonctionnement de l'ordre judiciaire;

— engager une enquête sur le fonctionnement de l'ordre judiciaire.

Dans les conditions et selon le mode déterminé par la loi, les compétences visées aux 1° à 4° sont attribuées à la commission de nomination et de désignation compétente et les compétences visées aux 5° à 8° sont attribuées à la commission d'avis et d'enquête compétente. La loi détermine les cas dans lesquels et le mode selon lequel les commissions de nomination et de désignation, d'une part, et les commissions d'avis et d'enquête, d'autre part, exercent leurs compétences conjointement.

Une loi à adopter à la majorité prévue à l'article 4, dernier alinéa, détermine les autres compétences de ce Conseil».

Il ressort de l'énumération des compétences à l'article 151, § 3, alinéa 1er, de la Constitution que les compétences du Conseil supérieur de la Justice doivent être comprises de manière limitative, de toute évidence sous réserve de leur extension par une loi spéciale, et ce conformément à l'article 151, § 3, alinéa 3 (1).

La compétence que les auteurs de la proposition de loi et de l'amendement n° 25 entendent attribuer au Conseil supérieur de la Justice ne se retrouve pas dans l'énumération de l'article 151, § 3, alinéa 1er, de la Constitution. Les articles 4 et 5 de la proposition de loi et l'amendement n° 25 ne sont donc pas conformes sur ce point à l'article 151, § 3, de la Constitution.

Pour associer le Conseil supérieur de la Justice à la désignation des membres des juridictions disciplinaires, il incombe au préalable soit au Constituant, soit au législateur spécial de prendre une initiative en ce sens. Le Constituant pourrait modifier l'article 151, § 3, alinéa 1er, de la Constitution (2). En application de l'article 151, § 3, alinéa 3, de la Constitution, le législateur spécial pourrait également étendre la compétence du Conseil supérieur de la Justice.

3. Caractère temporaire de la désignation

18. Il ressort des articles 58bis et 259sexies/1, proposés, du Code judiciaire (articles 3 et 5 de la proposition de loi) que des mandats temporaires sont prévus pour les juges au tribunal disciplinaire, les conseillers au tribunal disciplinaire d'appel et les magistrats instructeurs au tribunal disciplinaire. Il ne s'agit donc pas de nominations à vie.

(1) Voir la déclaration du premier ministre dans le cadre des débats parlementaires relatifs à la proposition qui a donné lieu à la révision de l'article 151 de la Constitution, rapport fait au nom des Commissions réunies de révision de la Constitution et de la réforme des institutions et de la Justice, *Doc. parl.*, Chambre, 1997-1998, n° 49-1675/4, p. 43.

(2) Les développements de la proposition de loi soumise pour avis énoncent que «le préconstituant n'a pas estimé devoir ouvrir à révision la disposition de l'article 151 de la Constitution» (doc. Sénat, 2010-2011, n° 5-1076/1, p. 2). Cette observation n'est pas correcte. Selon la déclaration de révision de la Constitution, adoptée le 6 mai 2010 (*Moniteur belge*, 7 mai 2010), l'article 151, § 3, entre autres, est soumis à révision «afin de pouvoir mener une discussion générale relative à la compétence du Conseil supérieur de la Justice, notamment suite à un nouveau modèle de gestion de la Justice».

7° het algemeen toezicht op en de bevordering van het gebruik van de interne controlesmiddelen;

8° met uitsluiting van enige tuchtrechtelijke en strafrechtelijke bevoegdheid :

— het ontvangen en het opvolgen van klachten inzake de werking van de rechterlijke orde;

— het instellen van een onderzoek naar de werking van de rechterlijke orde.

Onder de voorwaarden en op de wijze bepaald bij de wet, worden de bevoegdheden vermeld onder het 1° tot en met het 4° toegewezen aan de bevoegde benoemings- en aanwijzingscommissie en de bevoegdheden vermeld onder het 5° tot en met het 8° toegewezen aan de bevoegde advies- en onderzoekscommissie. De wet bepaalt in welke gevallen en op welke wijze de benoemings- en aanwijzingscommissies enerzijds, en de advies- en onderzoekscommissies anderzijds, hun bevoegdheden gezamenlijk uit te oefenen.

Een wet aan te nemen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, bepaalt de overige bevoegdheden van deze Raad.»

Uit de opsomming van bevoegdheden in artikel 151, § 3, eerste lid, van de Grondwet blijkt dat de bevoegdheden van de Hoge Raad voor de Justitie limitatief begrepen moeten worden, uiteraard onder voorbehoud van een uitbreiding van die bevoegdheden bij bijzondere wet, overeenkomstig artikel 151, § 3, derde lid (1).

In de opsomming van artikel 151, § 3, eerste lid, van de Grondwet komt niet de bevoegdheid voor die de indieners van het wetsvoorstel en van amendement nr. 25 aan de Hoge Raad voor de Justitie willen toekennen. Op dit punt stroken de artikelen 4 en 5 van het wetsvoorstel en amendement nr. 25 dus niet met artikel 151, § 3, van de Grondwet.

Om de Hoge Raad voor de Justitie te betrekken bij de aanwijzing van de leden van de tuchtgerichten, dient vooraf ofwel de grondwetgever, ofwel de bijzondere wetgever een initiatief te nemen. De grondwetgever zou artikel 151, § 3, eerste lid, van de Grondwet kunnen wijzigen (2). Ook de bijzondere wetgever zou, met toepassing van artikel 151, § 3, derde lid, van de Grondwet, de bevoegdheid van de Hoge Raad voor de Justitie kunnen uitbreiden.

3. Tijdelijk karakter van de aanwijzing

18. Uit de voorgestelde artikelen 58bis en 259sexies/1 van het Gerechtelijk Wetboek (artikelen 3 en 5 van het wetsvoorstel) blijkt dat voorzien wordt in tijdelijke mandaten voor de rechters in de tuchtrechtsbank, de raadsheren in de tuchtrechtsbank in hoger beroep en de onderzoeksadviseurs in de tuchtrechtsbank. Het gaat dus niet om benoemingen voor het leven.

(1) Zie verklaring van de eerste minister in het kader van de parlementaire besprekking van het voorstel dat geleid heeft tot de herziening van artikel 151 van de Grondwet, verslag namens de Verenigde Commissies voor de herziening van de Grondwet en de hervorming der instellingen en voor de Justitie, *Parl. St.*, Kamer, 1997-1998, nr. 49-1675/4, p. 43.

(2) In de toelichting bij het voorstel wordt gesteld dat «de preconstituant heeft geoordeeld dat de bepaling van artikel 151 van de Grondwet niet voor herziening vatbaar hoeft te worden verklaard» (*Parl. St.*, Senaat, 2010-2011, nr. 5-1076/1, p. 2). Die opmerking is niet correct. Volgens de verklaring tot herziening van de Grondwet, aangenomen op 6 mei 2010 (*Belgisch Staatsblad*, 7 mei 2010), is onder meer artikel 151, § 3, voor herziening vatbaar verklaard, «om een algemene bevoegdheidsdiscussie over de Hoge Raad voor de Justitie te kunnen voeren, onder meer naar aanleiding van een nieuw beheersmodel voor Justitie».

Ainsi qu'il a été observé ci-dessus, l'article 157 de la Constitution, telle que cette disposition devrait être révisée selon les auteurs de la proposition à l'examen (voir observation 12), pourrait constituer une base constitutionnelle pour la limitation de la durée du mandat. Vu ce contexte, la proposition n'appelle pas d'autres observations d'ordre constitutionnel à propos du caractère temporaire de la désignation.

La réglementation proposée ne suscite pas non plus de questions du point de vue de l'article 6, paragraphe 1er, de la Convention européenne des droits de l'homme. Il est vrai que l'inamovibilité des juges, sous réserve de motifs particuliers, constitue un élément de l'indépendance des instances judiciaires. Il s'agit toutefois d'une inamovibilité pendant l'exercice du mandat (1). L'article 6, paragraphe 1er, de la Convention européenne n'impose pas aux États de nommer les juges à vie dans une fonction déterminée.

4. Composition partielle de membres qui n'appartiennent pas à l'ordre judiciaire

19. Selon la proposition de loi, une chambre du tribunal disciplinaire (de première instance) est composée de deux juges au tribunal disciplinaire et d'un assesseur (article 409, § 2, proposé; article 18 de la proposition de loi), et une chambre du tribunal disciplinaire d'appel est composée de deux conseillers au tribunal disciplinaire d'appel et d'un conseiller assesseur (article 410, alinéas cinq à sept, proposé; article 20 de la proposition de loi). Tant les juges ou les conseillers que les assesseurs sont des magistrats.

Tant les amendements n°s 8, 9 et 10 que les amendements n°s 23, 24 et 25, proposent de composer le tribunal disciplinaire d'un juge au tribunal disciplinaire, d'un assesseur ordinaire et d'un assesseur extraordinaire, et de composer le tribunal disciplinaire d'appel d'un conseiller au tribunal disciplinaire d'appel, d'un conseiller assesseur ordinaire et d'un conseiller assesseur extraordinaire. Alors que l'assesseur ordinaire et le conseiller assesseur ordinaire sont des magistrats, l'assesseur extraordinaire et le conseiller assesseur extraordinaire sont des personnes extérieures à l'ordre judiciaire. La question se pose de savoir si la composition partielle de membres «externes» se heurte à des objections d'ordre constitutionnel ou de droit conventionnel.

20. Ainsi qu'il a été observé ci-dessus, l'article 157 de la Constitution, telle que cette disposition devrait être révisée selon les auteurs de la proposition à l'examen (voir observation 12), pourrait constituer une base constitutionnelle pour la désignation de membres externes. Vu ce contexte, la proposition n'appelle pas d'autres observations d'ordre constitutionnel en ce qui concerne la désignation de membres externes.

21. Pour le surplus, il y a lieu de considérer que le législateur dispose d'une large marge d'appréciation (2). Il doit évidemment tenir compte des exigences d'indépendance et d'impartialité du juge et des garanties d'un procès équitable.

Le fait que des juges non professionnels participent à la jurisprudence disciplinaire ne soulève aucune objection en soi (3). En ce qui concerne plus particulièrement les procédures disciplinaires à l'encontre de magistrats, le Conseil d'État constate que le «Conseil consultatif des Juges européens» (C.C.J.E.), un

(1) Voir, e.a., Cour eur. D. H., 28 juin 1984, Campbell et Fell c. Royaume-Uni, *Publ. Cour*, série A, vol. 80, § 80.

(2) Voir Cour constitutionnelle, 17 mars 2004, n° 39/2004, B.6.3.

(3) Voir par exemple, en ce qui concerne la composition paritaire (magistrats-médecins) des conseils d'appel de l'Ordre des Médecins, Cour eur. D. H., 23 juin 1981, Le Compte, Van Leuven et De Meyere c. Belgique, *Publ. Cour*, série A, vol. 43, § 57.

Zoals hiervóór is opgemerkt, zou voor de beperking van de duur van het mandaat een grondwettelijke basis worden geboden door artikel 157 van de Grondwet, zoals die bepaling volgens de indieners van het voorliggende voorstel herzien zou moeten worden (zie opmerking 12). Gelet op die context, zijn er bij het tijdelijke karakter van het mandaat geen verdere opmerkingen van grondwettelijke aard te maken.

Ook vanuit het oogpunt van artikel 6, lid 1, van het Europees Verdrag over de rechten van de mens doet de voorgestelde regeling geen vragen rijzen. Weliswaar is de onafzetbaarheid van de rechters, onder voorbehoud van bijzondere redenen, een element van de onafhankelijkheid van de rechterlijke instanties. Het gaat echter om een onafzetbaarheid tijdens de uitoefening van het mandaat (1). Artikel 6, lid 1, van het Europees Verdrag legt de staten niet op om rechters voor het leven in een bepaald ambt te benoemen.

4. Gedeeltelijke samenstelling uit leden die niet behoren tot de rechterlijke orde

19. Volgens het wetsvoorstel bestaat een kamer van de tuchtrechtbank (in eerste aanleg) uit twee rechters in de tuchtrechtbank en één assessor (voorgestelde artikel 409, § 2; artikel 18 van het wetsvoorstel), en bestaat een kamer van de tuchtrechtbank in hoger beroep uit twee raadsheren in de tuchtrechtbank in hoger beroep en één raadsheer-assessor (voorgestelde artikel 410, vijfde tot zevende lid; artikel 20 van het wetsvoorstel). Zowel de rechters of de raadsheren als de assessoren zijn magistraten.

Zowel in de amendementen nrs. 8, 9 en 10 als in de amendementen nrs. 23, 24 en 25 wordt voorgesteld om de tuchtrechtbank samen te stellen uit één rechter in de tuchtrechtbank, één gewone assessor en één buitengewone assessor, en om de tuchtrechtbank in hoger beroep samen te stellen uit één raadsheer in de tuchtrechtbank in hoger beroep, één gewone raadsheer-assessor en één buitengewone raadsheer-assessor. Terwijl de gewone assessor en gewone raadsheer-assessor magistraten zijn, zijn de buitengewone assessor en buitengewone raadsheer-assessor personen die buiten de rechterlijke orde staan. De vraag rijst of de gedeeltelijke samenstelling uit «externe» ledelen op grondwettelijke of verdragsrechtelijke bezwaren stuit.

20. Zoals hiervóór is opgemerkt, zou voor de aanwijzing van externe ledelen een grondwettelijke basis worden geboden door artikel 157 van de Grondwet, zoals die bepaling volgens de indieners van het voorliggende voorstel herzien zou moeten worden (zie opmerking 12). Gelet op die context, zijn er bij de aanwijzing van externe ledelen geen verdere opmerkingen van grondwettelijke aard te maken.

21. Voor het overige moet ervan worden uitgegaan dat de wetgever over een ruime appreciatiemarge beschikt (2). Uiteraard moet hij wel de vereisten van onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechter en de waarborgen van een eerlijk proces in acht nemen.

Op zich is er geen bezwaar dat lekenrechters deelnemen aan de tuchtrechtspraak (3). Specifiek in verband met tuchtprocedures tegen magistraten stelt de Raad van State vast dat de «Consultative Council of European Judges» (CCJE), een raadgevend orgaan van de Raad van Europa, geen bezwaar heeft tegen de

(1) Zie, onder meer, EHRM, 28 juni 1984, Campbell en Fell t. Verenigd Koninkrijk, *Publ. Court*, reeks A, vol. 80, § 80.

(2) Zie Grondwettelijk Hof, 17 maart 2004, nr. 39/2004, B.6.3.

(3) Zie bijvoorbeeld, in verband met de paritaire samenstelling (magistraten-artsen) van de raden van beroep van de Orde van geneesheren, EHRM, 23 juni 1981, Le Compte, Van Leuven en De Meyere t. België, *Publ. Court*, reeks A, vol. 43, § 57.

organe consultatif du Conseil de l'Europe, ne formule pas d'objection à l'égard de la participation de membres externes à la jurisprudence disciplinaire, pour autant que l'organe disciplinaire compétent présente des garanties suffisantes d'indépendance :

« 71. Le CCJE a déjà exprimé l'opinion que les actions disciplinaires à l'encontre de tout juge ne devraient être décidées que par une instance indépendante (ou « tribunal »), selon une procédure qui garantit pleinement les droits de la défense [...]. Il considère également que l'organe chargé de nommer un tel tribunal pourrait, et devrait être l'organe indépendant (comprenant une représentation substantielle de juges choisis démocratiquement par leurs pairs) qui [...] devrait être généralement chargé de la nomination des juges (1). Ceci n'exclut nullement le fait d'inclure dans la composition du tribunal disciplinaire des personnalités autres que des juges (ce qui évite le risque de corporatisme), pourvu que ces personnalités extérieures ne soient jamais des membres du corps législatif, du gouvernement ou de l'administration » (2).

Le Conseil d'État estime également que la présence éventuelle d'assesseurs externes dans les juridictions disciplinaires ne soulève aucune objection.

5. Composition ad hoc des chambres des juridictions disciplinaires

22. Conformément à l'article 411, § 7, alinéa 1er, proposé, du Code judiciaire (article 22 de la proposition de loi), la chambre du tribunal disciplinaire (de première instance) ou du tribunal disciplinaire d'appel est composée du magistrat du siège le plus ancien (donc du président de la juridiction disciplinaire) dans les cinq jours après la transmission d'un dossier à la juridiction disciplinaire. La chambre est donc composée par affaire et les membres sont choisis dans le pool des juges et assesseurs, désignés conformément à l'article 411, §§ 1er à 6, proposé, et dans le respect des motifs d'exclusion énumérés à l'article 411, § 7, alinéa 2, proposé.

La désignation des membres d'une chambre ne saurait représenter un moyen d'influencer la composition du siège pour l'instruction d'une cause déterminée. Les circonstances dans lesquelles s'effectuent ces désignations ne sauraient davantage être de nature à faire naître chez la personne poursuivie disciplinairement ou des tiers une ombre de partialité ou de dépendance (3). La seule circonstance que la composition d'une chambre est fixée en fonction d'un dossier déterminé ne suffit toutefois pas à éveiller une suspicion de partialité en ce qui concerne les membres désignés. Il appartient au président de la juridiction disciplinaire de veiller à ce que la désignation n'aie d'autre objet que les besoins du service. Jusqu'à preuve du contraire, le président doit être censé n'avoir visé en la matière que le bon fonctionnement du service et tous les membres également sont réputés pouvoir juger en toute impartialité.

Afin de mieux répondre aux exigences en matière d'impartialité de la juridiction disciplinaire, il est néanmoins recommandé d'instaurer un système déterminé pour la désignation des membres d'une chambre. Ce système pourrait par exemple impliquer que le président désigne les membres selon un tour de rôle déterminé,

(1) Le Conseil d'État observe que cette suggestion spécifique va à l'encontre de l'article 151, § 3, de la Constitution, qui n'attribue présentement aucune compétence au Conseil supérieur de la Justice en vue d'agir dans le cadre de la désignation des membres de l'organe disciplinaire compétent (voir observation 17, ci-dessus).

(2) Conseil consultatif des Juges européens, avis n° 3 « sur les principes et règles régissant les impératifs professionnels applicables aux juges et en particulier la déontologie, les comportements incompatibles et l'impartialité », adopté lors de la réunion du 13 au 15 novembre 2002, § 71.

(3) Voir. Cass., 19 avril 2007, R.G. P.06 1605.N, *Bull.*, 2007, n° 194.

deelname van externe leden aan de tuchtrechtspreek, mits het tuchtrechtelijk bevoegde orgaan voldoende waarborgen van onafhankelijkheid vertoont:

« 71. The CCJE has already expressed the view that disciplinary proceedings against any judge should only be determined by an independent authority (or « tribunal ») operating procedures which guarantee full rights of defence [...]. It also considers that the body responsible for appointing such a tribunal can and should be the independent body (with substantial judicial representation chosen democratically by other judges) which [...] should generally be responsible for appointing judges (1). That in no way excludes the inclusion in the membership of a disciplinary tribunal of persons other than judges (thus averting the risk of corporatism), always provided that such other persons are not members of the legislature, government or administration. » (2)

De Raad van State is eveneens van oordeel dat er geen bezwaar bestaat tegen de eventuele aanwezigheid van externe assessoren in de tuchtgerechten.

5. Ad hoc samenstelling van de kamers van de tuchtgerechten

22. Volgens het voorgestelde artikel 411, § 7, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 22 van het wetsvoorstel) wordt de kamer van de tuchtrechtbank (in eerste aanleg) of de tuchtrechtbank in hoger beroep samengesteld door de magistraat van de zetel met de meeste anciënniteit (dus door de voorzitter van het tuchtgerecht), binnen vijf dagen nadat een dossier aan het tuchtgerecht is overgemaakt. Per zaak wordt de kamer dus samengesteld, waarbij de leden worden gekozen uit de pool van rechters en assessoren, aangewezen overeenkomstig het voorgestelde artikel 411, §§ 1 tot 6, en mits inachtneming van de uitsluitingsgronden opgesomd in het voorgestelde artikel 411, § 7, tweede lid.

De aanwijzing van de leden van een kamer mag geen middel zijn om de samenstelling van de zetel voor de behandeling van een welbepaalde zaak te beïnvloeden. Evenmin mogen de omstandigheden waarin die aanwijzing gebeurt, van aard zijn bij de tuchtrechtelijk vervolgde persoon en bij derden een schijn van partijdigheid of van afhankelijkheid te doen rijzen (3). De enkele omstandigheid dat de samenstelling van een kamer gebeurt in functie van een bepaalde zaak, volstaat echter niet om een verdenking van partijdigheid te doen rijzen in hoofde van de aangewezen leden. Het behoort de voorzitter van het tuchtgerecht ervoor te waken dat de aanwijzing geen ander doel nastreeft dan de behoeften van de dienst. Tot bewijs van het tegendeel moet de voorzitter geacht worden ter zake enkel de goede werking van de dienst op het oog te hebben gehad en worden ook alle leden geacht onpartijdig te kunnen ordelen.

Om beter tegemoet te komen aan de vereisten inzake de onpartijdigheid van het tuchtgerecht, verdient het niettemin aanbeveling om te voorzien in een bepaald systeem voor de aanwijzing van de leden van een kamer. Dat systeem zou bijvoorbeeld kunnen inhouden dat de voorzitter de leden aanwijst

(1) De Raad van State merkt op dat deze specifieke suggestie stuit op artikel 151, § 3, van de Grondwet, dat de Hoge Raad voor de Justitie thans geen bevoegdheid verleent om op te treden in het kader van de aanwijzing van de leden van het tuchtrechtelijk bevoegde orgaan (zie opmerking 17, hiervóór).

(2) Consultative Council of European Judges, advies nr. 3 « on the principles and rules governing judges » professional conduct, in particular ethics, incompatible behaviour and impartiality », aangenomen tijdens de bijeenkomst van 13 tot 15 november 2002, § 71.

(3) Vgl. Cass., 19 april 2007, AR P.06 1605.N, *Arr. Cass.*, 2007, nr. 194.

étant entendu toutefois qu'il ne peut désigner des membres auxquels s'applique un motif d'exclusion.

B. Procédure

1. Régime disciplinaire des magistrats du ministère public

23. Dans le système élaboré dans la proposition de loi, les affaires disciplinaires concernant des membres du ministère public sont traitées selon les mêmes règles que celles applicables à l'encontre des magistrats du siège, à cette seule exception que si le tribunal disciplinaire estime qu'il y a lieu à révoquer un magistrat du ministère public, il transmet une proposition motivée de révocation au Roi (article 418, § 3, alinéa 3, proposé, du Code judiciaire; article 33 de la proposition de loi). Par conséquent, le tribunal disciplinaire d'appel ne se prononce pas sur cette révocation (article 420, § 1er, alinéa 1er, du Code judiciaire; article 35 de la proposition de loi) (1).

Ce régime dérogatoire procède du fait que l'article 153 de la Constitution dispose que le Roi nomme et révoque les officiers du ministère public près des cours et des tribunaux (2).

24. Dans la mesure où la proposition de loi prévoit un régime qui est largement identique pour les magistrats du siège et ceux du ministère public, elle répond à la critique formulée précédemment par le Conseil d'État en ce qui concerne un régime qui était différent pour les deux catégories de magistrats :

« Si la rédaction différente des articles 152 et 153 de la Constitution autorise incontestablement le législateur à aménager un régime disciplinaire différencié pour les membres du ministère public et pour les magistrats du siège, il importe cependant de rappeler que l'article 151 de la Constitution consacre l'indépendance du ministère public. Il s'agit d'un texte nouveau qui, dans la Constitution, renforce la qualité de magistrat reconnue aux membres du ministère public.

L'article 153 de la Constitution réserve formellement au Roi le pouvoir de prononcer la révocation des membres du ministère public. Ce texte ne fait pas obstacle à ce que d'autres sanctions — ainsi la retenue de traitement ou encore le retrait de mandat — puissent être prononcées y compris par des organes juridictionnels.

Il appartient au législateur d'apprécier si, compte tenu du principe d'indépendance consacré par l'article 151 de la Constitution, il ne serait pas souhaitable que certaines sanctions majeures applicables au ministère public puissent être prononcées tant au premier qu'au second degré par des organes de l'ordre judiciaire » (3).

25. Dans la mesure où la proposition de loi prévoit un régime dérogatoire pour la révocation d'un magistrat du ministère public, il convient de formuler l'observation suivante.

(1) Il n'est pas prévu explicitement que, lorsque le tribunal disciplinaire d'appel décide, sur appel d'une partie qui estime que le tribunal disciplinaire a infligé en première instance une sanction trop clémence, qu'il y a lieu à révoquer le magistrat du ministère public poursuivi, il doit transmettre une proposition de révocation au Roi. Cette conclusion semble toutefois découler de la combinaison des articles 418, § 3, alinéa 3, et 420, § 1er, du Code judiciaire, proposés (articles 33 et 35 de la proposition de loi). Il est recommandé de régler explicitement cette intervention éventuelle du tribunal disciplinaire d'appel.

(2) Développements, *Doc. Parl.*, Sénat, 2010-2011, n° 5-1067/1, p. 3.

(3) C.E., section législation, avis 32.373/2 du 29 octobre 2001, mentionné ci-dessus, p. 38.

volgens een welbepaalde beurtrol, met dien verstande dat hij geen leden mag aanwijzen voor wie een uitsluitingsgrond geldt.

B. Rechtspleging

1. Tuchtrechtelijk regime van de magistraten van het openbaar ministerie

23. In het systeem uitgewerkt in het wetsvoorstel worden de tuchtzaken die leden van het openbaar ministerie betreffen volgens dezelfde regels behandeld als de tuchtzaken tegen magistraten van de zetel, met de enkele uitzondering dat indien de tuchtrechtkbank van oordeel is dat een magistraat van het openbaar ministerie moet worden afgezet, zij een met reden omkleed voorstel tot afzetting naar de Koning zendt (voorgesteld artikel 418, § 3, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek; artikel 33 van het wetsvoorstel). De tuchtrechtkbank in hoger beroep spreekt zich bijgevolg niet uit over deze afzetting (voorgesteld artikel 420, § 1, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek; artikel 35 van het wetsvoorstel) (1).

Die afwijkende regeling is ingegeven door het feit dat artikel 153 van de Grondwet bepaalt dat de Koning de ambtenaren van het openbaar ministerie bij de hoven en rechtbanken ontslaat (2).

24. In zoverre het wetsvoorstel voorziet in een regeling die voor de magistraten van de zetel en voor die van het openbaar ministerie grotendeels gelijk is, komt het tegemoet aan de kritiek die de Raad van State eerder gemaakt heeft in verband met een regeling die voor de twee categorieën van magistraten verschillend was :

« Hoewel de wetgever krachtens de verschillende redactie van de artikelen 152 en 153 van de Grondwet ontegensprekelijk gemachtigd is om een verschillende tuchtrechtregeling op te stellen voor leden van het openbaar ministerie en zittende magistraten, is het evenwel geraden te herinneren aan artikel 151 van de Grondwet, waarin de onafhankelijkheid van het openbaar ministerie wordt bekragtigd. Dat artikel is een recent artikel, dat in de Grondwet de hoedanigheid van magistraat versterkt die aan de leden van het openbaar ministerie is toegekend.

Artikel 153 van de Grondwet bepaalt uitdrukkelijk dat alleen de Koning bevoegd is om leden van het openbaar ministerie te ontslaan. Die tekst staat er niet aan in de weg dat andere straffen — zoals de inhouding van wedde of de intrekking van het mandaat — ook door organen van de rechterlijke orde worden uitgesproken.

De wetgever dient na te gaan of het, gelet op het principe van de onafhankelijkheid dat vervat is in artikel 151 van de Grondwet, niet wenselijk zou zijn dat bepaalde zware tuchtstraffen die aan leden van het openbaar ministerie kunnen worden opgelegd, zowel in eerste als in tweede aanleg door organen van de rechterlijke orde zouden kunnen worden uitgesproken. » (3)

25. In zoverre het wetsvoorstel voorziet in een afwijkende regeling wat betreft de afzetting van een magistraat van het openbaar ministerie, moet het volgende worden opgemerkt.

(1) Er wordt niet uitdrukkelijk bepaald dat de tuchtrechtkbank in hoger beroep, wanneer zij op hoger beroep van een partij die van oordeel is dat de tuchtrechtkbank in eerste aanleg een te milde straf heeft opgelegd, beslist dat de vervolgde magistraat van het openbaar ministerie moet worden afgezet, een voorstel tot afzetting moet richten tot de Koning. Die conclusie lijkt echter te volgen uit de combinatie van de voorgestelde artikelen 418, § 3, derde lid, en 420, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek (artikelen 33 en 35 van het wetsvoorstel). Het verdient aanbeveling dit mogelijke optreden van de tuchtrechtkbank in hoger beroep uitdrukkelijk te regelen.

(2) Toelichting, *Parl. St.*, Senaat, 2010-2011, nr. 5-1067/1, p. 3.

(3) Raad van State, afd. Wetg., advies 32.373/2 van 29 oktober 2001, hiervoor vermeld, p. 38.

D'un point de vue constitutionnel, il n'y a pas d'objection à ce que, en vue de protéger les droits de la personne poursuivie disciplinairement, la proposition de loi vise à subordonner l'exercice, par le Roi, de la compétence qui lui est réservée, à l'intervention — dans un sens bien déterminé — d'un autre organe, en l'occurrence le tribunal disciplinaire (en première instance). La Constitution s'opposerait par contre à un régime dans lequel une autre autorité serait habilitée à révoquer un magistrat du ministère public, ou dans lequel le Roi serait tenu d'infliger la révocation si une autorité agissant dans le cadre de la procédure disciplinaire lui faisait une proposition en ce sens. La proposition de loi ne comporte cependant pas de telle règle.

La proposition de loi n'est cependant pas claire quant à la suite de la procédure si le Roi ne souhaite pas mettre en œuvre la proposition de révocation faite par le tribunal disciplinaire. Le Roi doit-il renvoyer le dossier au tribunal disciplinaire, afin que celui-ci réexamine l'affaire et puisse éventuellement infliger une peine disciplinaire mineure, ou le Roi peut-il alors infliger lui-même une peine disciplinaire mineure ? Il appartient aux Chambres législatives de compléter la proposition de loi sur ce point.

2. L'intervention du Conseil supérieur de la Justice dans la procédure disciplinaire

26. La proposition de loi et certains amendements prévoient certaines possibilités d'intervention du Conseil supérieur de la Justice dans le cadre de la procédure disciplinaire :

- selon l'article 414, alinéa 1er, proposé, du Code judiciaire (article 27 de la proposition de loi), le Conseil supérieur de la Justice peut saisir l'autorité visée à l'article 412, § 1er, proposé, (c'est-à-dire le chef de corps ou, dans des cas bien déterminés, une instance supérieure) d'une plainte à caractère disciplinaire;
- selon l'amendement n° 22 (article 412, § 5, proposé, du Code judiciaire), le Conseil supérieur de la Justice peut saisir directement le tribunal disciplinaire;
- selon l'amendement n° 4 (article 259bis-14, § 1er, proposé, du Code judiciaire), la commission d'avis et d'enquête réunie du Conseil supérieur est compétente pour «surveiller» (et non «surveiller de manière générale») la manière dont est exercé le contrôle interne au sein de l'ordre judiciaire (1).

27. L'article 151, § 3, alinéa 1er, 8°, de la Constitution confère au Conseil supérieur de la Justice certaines compétences «à l'exclusion de toutes compétences disciplinaires et pénales».

Vanuit grondwettelijk oogpunt bestaat er geen bezwaar tegen het feit dat het wetsvoorstel beoogt, ter bescherming van de rechten van de tuchtrechtelijk vervolgde persoon, de uitoefening door de Koning van de aan hem voorbehouden bevoegdheid afhankelijk te maken van het optreden -in een welbepaalde zin- van een ander orgaan, te dezen de tuchtrechtbank (in eerste aanleg). De Grondwet zou zich wel verzetten tegen een regeling waarbij een andere overheid bevoegd gemaakt wordt om een magistraat van het openbaar ministerie af te zetten, of waarbij de Koning verplicht zou worden om de afzetting op te leggen als een in het kader van de tuchtprocedure optredende overheid hem een voorstel in die zin zou doen. Het wetsvoorstel bevat echter geen zodanige regeling.

Het wetsvoorstel is evenwel onduidelijk over wat er verder moet gebeuren als de Koning het voorstel van de tuchtrechtbank tot afzetting niet wenst te volgen. Moet de Koning het dossier dan terugsturen naar de tuchtrechtbank, opdat deze de zaak opnieuw zou beoordelen en eventueel een lichtere tuchtstraf zou kunnen opleggen, of kan de Koning dan zelf een lichtere tuchtstraf opleggen ? Het staat aan de wetgevende Kamers om het wetsvoorstel op dit punt aan te vullen.

2. Het optreden van de Hoge Raad voor de Justitie in de tuchtprocedure

26. Het wetsvoorstel en sommige amendementen voorzien in bepaalde mogelijkheden tot optreden van de Hoge Raad voor de Justitie in het kader van de tuchtprocedure :

- volgens het voorgestelde artikel 414, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 27 van het wetsvoorstel) kan de Hoge Raad voor de Justitie een tuchtrechtelijke klacht aanhangig maken bij de overheid bedoeld in het voorgestelde artikel 412, § 1 (dit is de korpsoverste of, in welbepaalde gevallen, een hogere instantie);
- volgens amendement nr. 22 (voorgesteld artikel 412, § 5, van het Gerechtelijk Wetboek) kan de Hoge Raad voor de Justitie een zaak rechtstreeks aanhangig maken bij de tuchtrechtbank;
- volgens amendement nr. 4 (voorgesteld artikel 259bis-14, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek) is de verenigde advies- en onderzoekscommissie van de Hoge Raad bevoegd om «toezicht» (en niet louter een «algemeen toezicht») uit te oefenen op de wijze waarop de interne controle binnen de rechterlijke orde wordt uitgeoefend (1).

27. Bij artikel 151, § 3, eerste lid, 8°, van de Grondwet worden aan de Hoge Raad voor de Justitie bepaalde bevoegdheden toegekend, «met uitsluiting van enige tuchtrechtelijke en strafrechtelijke bevoegdheid».

(1) Selon l'auteur de l'amendement, lequel se réfère à cet égard à un avis du Conseil supérieur de la Justice du 25 novembre 2009, l'intention est de rendre le Conseil supérieur de la Justice compétent pour surveiller *a posteriori* le déroulement des procédures disciplinaires (doc. Sénat, 2011-2012, n° 5-1067/3, p. 1).

(1) Volgens de indiener van het amendement, die op dit punt verwijst naar een advies van de Hoge Raad voor de Justitie van 25 november 2009, is het de bedoeling om de Hoge Raad voor de Justitie bevoegd te maken voor een toezicht *a posteriori* op het verloop van de tuchtprocedures (Parl. St., Senaat, 2011-2012, nr. 5-1067/3, p. 1).

Il ressort des travaux parlementaires relatifs à la révision de l'article 151 de la Constitution que le Conseil supérieur de la Justice n'est pas compétent pour s'immiscer dans des dossiers disciplinaires individuels (1) et, partant, qu'il n'est pas compétent pour entamer une procédure disciplinaire ou pour obliger l'autorité compétente à le faire (2). Il est par contre compétent pour dénoncer des faits à l'autorité disciplinaire, ce qui peut inciter celle-ci à engager la procédure disciplinaire (3).

Il s'ensuit que la communication de plaintes à caractère disciplinaire à l'autorité visée à l'article 412, § 1er, proposé, du Code judiciaire (article 414, alinéa 1er, proposé, du Code judiciaire; article 27 de la proposition de loi) est compatible avec l'article 151 de la Constitution. Par contre, il est contraire à cette disposition constitutionnelle de saisir directement le tribunal disciplinaire (amendement n° 22; article 412, § 5, proposé, du Code judiciaire).

28. L'amendement n° 4 vise à étendre le pouvoir du Conseil supérieur de la Justice à un contrôle *a posteriori* sur le déroulement des procédures disciplinaires, sans que ce contrôle demeure limité à un contrôle « général ».

Le texte de l'article 259bis-14, § 1er, du Code judiciaire, tel qu'il s'énoncerait après l'approbation de l'amendement, peut donner à penser que le Conseil supérieur de la Justice pourrait émettre un jugement sur le déroulement concret des procédures disciplinaires. Toutefois, telle n'est pas l'intention des auteurs de l'amendement. Dans les développements, ils soulignent en effet que l'amendement ne porte pas sur la procédure disciplinaire même, mais uniquement sur « la mise en œuvre ou non d'une procédure et sur l'exécution de la peine disciplinaire » (4). Interprété en ce sens, l'amendement reste dans les limites de l'article 151, § 3, de la Constitution. L'intention des auteurs de l'amendement devrait cependant être mieux exprimée dans le texte de ce dernier.

3. La possibilité de traiter l'affaire à huis clos

29. L'article 416, proposé, du Code judiciaire (article 30 de la proposition de loi) dispose que les tribunaux disciplinaires traitent l'affaire en audience publique, « à moins que la personne concernée ne demande le huis clos » (alinéa 1er). En outre, le tribunal disciplinaire peut aussi décider lui-même de traiter, dans certains cas, l'affaire à huis clos (alinéa 2).

La proposition doit être examinée au regard de l'article 148, alinéa 1er, de la Constitution, de l'article 6, paragraphe 1er, de la Convention européenne des droits de l'homme, et de l'article 14, paragraphe 1er, du Pacte international relatif aux droits civils et politiques.

L'article 148, alinéa 1er, de la Constitution s'énonce comme suit :

« Les audiences des tribunaux sont publiques, à moins que cette publicité ne soit dangereuse pour l'ordre ou les mœurs; et, dans ce cas, le tribunal le déclare par un jugement. »

(1) Rapport fait au nom des Commissions réunies de révision de la Constitution et de la réforme des institutions et de la justice sur la révision de l'article 151 de la Constitution, *Doc parl.*, Chambre, 1997-1998, n° 49-1675/4, déclarations de M. Landuyt, p. 17, et de M. Duquesne (président), p. 25.

(2) Rapport cité, déclarations de M. Landuyt, p. 17, et du premier ministre, pp. 40 et 41.

(3) Rapport cité, déclarations de M. Landuyt, p. 17, de M. Duquesne (président), pp. 25 et 40, et du premier ministre, p. 40. Voir à ce propos P. Martens, « Le Conseil supérieur de la Justice et la discipline des magistrats », in M. Verdussen (dir.), *Le Conseil supérieur de la Justice*, Bruxelles, 1999, (179), pp. 182-183.

(4) *Doc. parl.*, Sénat, 2011-2012, n° 5-1067/3, p. 2.

Uit de parlementaire voorbereiding van de herziening van artikel 151 van de Grondwet blijkt dat de Hoge Raad voor de Justitie onbevoegd is om zich te mengen in individuele tuchtdossiers (1), en dus onbevoegd is om een tuchtprecedure op gang te brengen of om de daartoe bevoegde overheid te dwingen dat te doen (2). Hij is daarentegen wel bevoegd om feiten ter kennis te brengen van de tuchtoverheid, hetgeen ertoe kan leiden dat deze de tuchtprecedure op gang brengt (3).

Daaruit volgt dat de mededeling van tuchtrechtelijke klachten aan de overheid bedoeld in het voorgestelde artikel 412, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek (voorgestelde artikel 414, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek; artikel 27 van het wetsvoorstel) verenigbaar is met artikel 151 van de Grondwet. Het rechtstreeks aanhangig maken van de zaak bij de tuchtrechtbank (amendement nr. 22; voorgestelde artikel 412, § 5, van het Gerechtelijk Wetboek) is daarentegen strijdig met die grondwetsbepaling.

28. Amendement nr. 4 strekt ertoe de bevoegdheid van de Hoge Raad voor de Justitie uit te breiden tot een toezicht *a posteriori* op het verloop van de tuchtprecedures, zonder dat dit toezicht beperkt blijft tot een « algemeen » toezicht.

De tekst van artikel 259bis-14, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek, zoals het na goedkeuring van het amendement zou luiden, kan de indruk wekken dat de Hoge Raad voor de Justitie een oordeel zou kunnen uitspreken over het concrete verloop van de tuchtprecedures. Dat blijkt echter niet de bedoeling te zijn van de indieners van het amendement. In de toelichting benadrukken zij dat het amendement geen betrekking heeft op de tuchtprecedure zelf, maar enkel en alleen op « het al dan niet instellen van een procedure en de uitvoering van de tuchtstraf » (4). Aldus geïnterpreteerd, blijft het amendement binnen de perken van artikel 151, § 3, van de Grondwet. De bedoeling van de indieners van het amendement zou echter beter tot uiting gebracht moeten worden in de tekst van het amendement.

3. De mogelijkheid om de zaak te behandelen met gesloten deuren

29. Het voorgestelde artikel 416 van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 30 van het wetsvoorstel) bepaalt dat de tuchtrechtbanken de zaak in openbare terechting behandelen, « tenzij de betrokken verzoekt om een zitting achter gesloten deuren » (eerste lid). Daarnaast kan de tuchtrechtbank ook zelf beslissen om in bepaalde gevallen de zaak met gesloten deuren te behandelen (tweede lid).

Het voorstel moet worden onderzocht in het licht van artikel 148, eerste lid, van de Grondwet, van artikel 6, lid 1, van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, en van artikel 14, lid 1, van het Internationaal Verdrag inzake burgerlijke en politieke rechten.

Artikel 148, eerste lid, van de Grondwet luidt als volgt :

« De terechtingen van de rechtkanten zijn openbaar, tenzij de openbaarheid gevaar oplevert voor de orde of de goede zeden; in dit geval wordt zulks door de rechtkant bij vonnis verklaard. »

(1) Verslag namens de Verenigde Commissies voor de herziening van de Grondwet en de hervorming der instellingen en voor de Justitie over de herziening van artikel 151 van de Grondwet, *Parl. St.*, Kamer, 1997-1998, nr. 49-1675/4, verklaringen van de heer Landuyt, p. 17, en van de heer Duquesne (voorzitter), p. 25.

(2) Aangehaald verslag, verklaringen van de heer Landuyt, p. 17, en van de eerste minister, pp. 40 en 41.

(3) Aangehaald verslag, verklaringen van de heer Landuyt, p. 17, van de heer Duquesne (voorzitter), pp. 25 en 40, en van de eerste minister, p. 40. Zie hierover P. Martens, « Le Conseil supérieur de la Justice et la discipline des magistrats », in M. Verdussen (dir.), *Le Conseil supérieur de la Justice*, Bruxelles, 1999, (179), pp. 182-183.

(4) *Parl. St.*, Senaat, 2011-2012, nr. 5-1067/3, p. 2.

L'article 6, paragraphe 1er, de la Convention européenne des droits de l'homme dispose que, notamment en cas de litige sur ses droits et obligations de caractère civil, toute personne a droit à ce que sa cause soit entendue publiquement. L'accès de la salle d'audience peut toutefois être interdit à la presse et au public pendant la totalité ou une partie du procès «dans l'intérêt de la moralité, de l'ordre public ou de la sécurité nationale dans une société démocratique, lorsque les intérêts des mineurs ou la protection de la vie privée des parties au procès l'exigent, ou dans la mesure jugée strictement nécessaire par le tribunal, lorsque dans des circonstances spéciales la publicité serait de nature à porter atteinte aux intérêts de la justice». L'article 14, paragraphe 1er, du Pacte international relatif aux droits civils et politiques comporte une disposition qui va dans le même sens.

L'article 148, alinéa 1er, de la Constitution ne peut pas être lu indépendamment de l'article 6, paragraphe 1er, de la Convention européenne.

Vu la nécessité de tenir compte des dispositions de la Convention européenne pour l'interprétation de dispositions analogues de la Constitution belge, dès lors que les deux instruments constituent un ensemble indissociable à plusieurs égards (1), les principes applicables à l'article 6, paragraphe 1er, de la Convention européenne peuvent être transposés à l'interprétation de l'article 148, alinéa 1er, de la Constitution (2).

30. À cet égard, il faut tenir compte dans un premier temps de la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme, selon laquelle il est permis de prévoir que si l'intéressé dans une affaire disciplinaire renonce au droit à la publicité de l'instance, la procédure se déroule effectivement à huis clos (3). Dans des arrêts ultérieurs qui ne portent, il est vrai, généralement pas sur des affaires disciplinaires, la Cour européenne a subordonné la possibilité pour l'intéressé de renoncer à la publicité, à la condition que cette renonciation ne se heurte à aucun intérêt public important (4).

En l'occurrence, l'article 416, alinéa 1er, proposé, du Code judiciaire dispose que les tribunaux disciplinaires traitent en principe l'affaire en audience publique. Les auteurs de la proposition indiquent ainsi que le traitement des affaires disciplinaires engagées contre des magistrats n'est en principe pas entouré de discréetion. En prévoyant une publicité de principe de l'affaire disciplinaire, ils considèrent au contraire implicitement que dans le traitement des affaires disciplinaires visant des magistrats, c'est non seulement l'intérêt de la personne poursuivie mais également l'intérêt général qui est concerné. De cette manière, ils tendent à réaliser sur ce point une certaine convergence entre la procédure disciplinaire et la procédure pénale.

(1) Voir, notamment, Cour constitutionnelle, 11 janvier 2012, n° 2/2012, B.21.2.

(2) C.E., section législation, avis 44.203/2 du 2 juin 2008 sur une proposition de loi modifiant l'article 757 du Code judiciaire, relatif au huis clos en matière familiale, *Doc. parl.*, Sénat, 2007-2008, n° 4-295/2, p. 4, n° 6.

(3) Cour eur. D.H., 23 juin 1981, *Le Compte, Van Leuven et De Meyere*, *Publ. Cour*, série A, vol. 43, § 59; Cour eur. D.H., 10 février 1983, *Albert et Le Compte*, *Publ. Cour*, série A, vol. 58, § 35; Cour eur. D.H., 30 novembre 1987, *H. c. Belgique*, *Publ. Cour*, série A, vol. 127-B, § 54.

(4) Voir, notamment, Cour eur. D.H., 21 février 1990, *Håkansson et Sturesson c. Suède*, *Publ. Cour*, série A, vol. 171-A, § 66; Cour eur. D.H., 24 juin 1993, *Schuler-Zgraggen c. Autriche*, *Publ. Cour*, série A, vol. 263, § 58. La Cour a également rappelé cette réserve dans une affaire disciplinaire, sans toutefois en déduire des effets concrets : Cour eur. D.H., 15 décembre 2005, *Hurter c. Suisse*, n° 53146/99, § 28.

Artikel 6, lid 1, van het Europees Verdrag over de rechten van de mens, bepaalt dat eenieder, onder meer bij een geschil over zijn burgerlijke rechten en verplichtingen, recht heeft op een openbare behandeling van zijn zaak. De toegang tot de rechtszaal kan evenwel aan de pers en het publiek worden ontzegd gedurende het gehele proces of een deel daarvan, «in het belang van de goede zeden, van de openbare orde of 's lands veiligheid in een democratische samenleving, wanneer de belangen van minderjaren of de bescherming van het privéleven van partijen bij het proces dit eisen of, in die mate als door de rechter onder bepaalde omstandigheden strikt noodzakelijk wordt geoordeeld, wanneer openbaarmaking de belangen van de rechtspraak zou schaden». Artikel 14, lid 1, van het Internationaal Verdrag inzake burgerlijke en politieke rechten bevat een bepaling in dezelfde zin.

Artikel 148, eerste lid, van de Grondwet mag niet los van artikel 6, lid 1, van het Europees Verdrag worden gelezen.

Gelet op de noodzaak om rekening te houden met de bepalingen van het Europees Verdrag bij de interpretatie van analoge bepalingen van de Belgische Grondwet, daar beide instrumenten in talrijke opzichten een onlosmakelijk geheel vormen (1), kunnen de principes die op artikel 6, lid 1, van het Europees Verdrag van toepassing zijn, getransponeerd worden bij de interpretatie van artikel 148, eerste lid, van de Grondwet (2).

30. In dat verband moet vooreerst rekening gehouden worden met de rechtspraak van het Europees Hof voor de rechten van de mens, volgens welke het geoorloofd is om te bepalen dat, als de betrokkenen in een tuchtzaak afstand doen van het recht op een openbare behandeling van de zaak, het proces effectief met gesloten deuren wordt gevoerd (3). In latere arresten, die weliswaar in de regel geen betrekking hebben op tuchtzaken, heeft het Europees Hof de mogelijkheid voor de betrokkenen om afstand te doen van de openbaarheid afhankelijk gesteld van de voorwaarde dat die afstand niet indruist tegen een belangrijk openbaar belang (4).

Te dezen bepaalt het voorgestelde artikel 416, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek dat de tuchtrechtbanken de zaak in beginsel in openbare terechtzitting behandelen. Daarmee geven de indieners van het voorstel aan dat de behandeling van tuchtzaken tegen magistraten in beginsel niet is omgeven met discrete. Door te voorzien in een principieel openbare behandeling van de tuchtzaak, gaan zij integendeel impliciet ervan uit dat bij de behandeling van tuchtzaken tegen magistraten niet enkel het belang van de vervolgd persoon, maar ook het algemeen belang betrokken is. Op die manier beogen zij op dit punt een zekere convergentie tussen de tuchtprocedure en de strafprocedure tot stand te brengen.

(1) Zie, onder meer, Grondwettelijk Hof, 11 januari 2012, nr. 2/2012, B.21.2.

(2) Raad van State, afd. Wetg., advies 44.203/2 van 2 juni 2008 over een wetsvoorstel tot wijziging van artikel 757 van het Gerechtelijk Wetboek, betreffende het sluiten der deuren in familiezaken, *Parl. St.*, Senaat, 2007-2008, nr. 4-295/2, p. 4, nr. 6.

(3) EHRM, 23 juni 1981, *Le Compte, Van Leuven en De Meyere*, *Publ. Court*, reeks A, vol. 43, § 59; EHRM, 10 februari 1983, *Albert en Le Compte*, *Publ. Court*, reeks A, vol. 58, § 35; EHRM, 30 november 1987, *H. t. België*, *Publ. Court*, reeks A, vol. 127-B, § 54.

(4) Zie, onder meer, EHRM, 21 februari 1990, *Håkansson en Sturesson t. Zweden*, *Publ. Court*, reeks A, vol. 171-A, § 66; EHRM, 24 juni 1993, *Schuler-Zgraggen t. Oostenrijk*, *Publ. Court*, reeks A, vol. 263, § 58. Het voorbehoud is door het Hof ook in herinnering gebracht in een tuchtzaak, zonder daaruit evenwel concrete gevolgen af te leiden : EHRM, 15 december 2005, *Hurter t. Zwitserland*, nr. 53146/99, § 28.

Dans un tel contexte, on ne peut conférer d'emblée à l'intéressé le droit d'obtenir le traitement à huis clos. Selon la règle contenue dans le dernier membre de l'article 148, alinéa 1er, de la Constitution, il appartient au contraire au juge de mettre en balance l'intérêt de l'intéressé à un traitement à huis clos et l'intérêt général qui est servi par la publicité de l'affaire (1).

Il convient dès lors d'adapter le texte de l'article 416, alinéa 1er, proposé. Le Conseil d'État suggère de scinder cette disposition en deux alinéas, formulés comme suit :

«Les tribunaux disciplinaires traitent l'affaire en audience publique.

L'intéressé peut demander au tribunal disciplinaire de traiter l'affaire à huis clos. Le tribunal peut faire droit à cette demande, à moins qu'il estime que l'intérêt général s'y oppose».

31. L'article 416, alinéa 2, proposé, prévoit ensuite que le tribunal disciplinaire peut également décider, si nécessaire contre la volonté de la personne poursuivie disciplinairement, de siéger à huis clos dans des cas bien déterminés. Les cas visés correspondent pratiquement mot pour mot à ceux qui sont énumérés à l'article 6, paragraphe 1er, de la Convention européenne. Il n'est certes pas fait mention de la «sécurité nationale dans une société démocratique», mais vu la nature des affaires pendantes devant les tribunaux disciplinaires, il ne paraît pas nécessaire de mentionner ce motif de dérogation. Il est en outre question de «la vie privée de la personne poursuivie», au lieu de «la vie privée des parties au procès», mais cette adaptation est elle aussi justifiée, vu la nature de la procédure disciplinaire. D'ailleurs, le traitement de l'affaire devra, le cas échéant, se dérouler également à huis clos en raison de la vie privée de tiers. En effet, le huis clos peut être requis sur la base du droit au respect de la vie privée (article 22 de la Constitution, article 8 de la Convention européenne et article 17 du Pacte international), un aspect de l'«ordre» visé à l'article 148, alinéa 1er, de la Constitution et de l'«ordre public», visé à l'article 6, paragraphe 1er, de la Convention européenne et à l'article 14, paragraphe 1er, du Pacte international (2).

Vu ce qui précède, l'alinéa 2, proposé, de l'article 416 du Code judiciaire ne donne lieu à aucune objection.

Observations particulières

Article 5

32. L'article 259sexies/1, proposé, du Code judiciaire ne précise pas combien de magistrats sont désignés comme juges au tribunal disciplinaire (de première instance), conseillers au tribunal disciplinaire d'appel et magistrats instructeurs au tribunal disciplinaire. Il conviendrait de compléter la disposition proposée sur ce point.

(1) Voir ainsi J. Van Compernolle, «À propos d'une garantie constitutionnelle du procès équitable: la publicité de la justice», in *Liber Amicorum Paul Martens. L'humanisme dans la résolution des conflits. Utopie ou réalité?*, Bruxelles, 2007, p. 519, n° 14, avec mention de Ph. Frumer, *La renonciation aux droits et libertés*, Bruxelles, 2001, 209.

(2) C.E., section législation, avis 23.090/8 du 20 septembre 1994 sur une proposition de loi créant l'Ordre des dentistes, *Doc. parl.*, Sénat, S.E. 1991-1992, n° 427-2, pp. 22-23; C.E., section législation, avis 44.203/2 du 2 juin 2008, cité, p. 3, n° 4.

In een dergelijke context kan aan de betrokkene niet zonder meer het recht worden verleend om de behandeling met gesloten deuren te verkrijgen. Overeenkomstig de regel vervat in het laatste zinsdeel van artikel 148, eerste lid, van de Grondwet, komt het integendeel aan de rechter toe om het belang van de betrokkene bij een behandeling met gesloten deuren af te wegen tegen het algemeen belang dat gebaat is met een openbare behandeling van de zaak (1).

De tekst van het voorgestelde artikel 416, eerste lid, dient dus aangepast te worden. De Raad van State suggereert om die bepaling op te splitsen in twee leden, luidend als volgt :

«De tuchtrechtbanken behandelen de zaak in openbare terechting.

De betrokkene kan de tuchtrechtbank verzoeken om de zaak met gesloten deuren te behandelen. De rechtbank gaat op dit verzoek in, tenzij zij van oordeel is dat het algemeen belang zich daartegen verzet.»

31. Voorts bepaalt het voorgestelde artikel 416, tweede lid, dat de tuchtrechtbank ook kan beslissen, desnoods zelfs tegen de wens in van de tuchtrechtelijk vervolgd persoon, om in welbepaalde gevallen achter gesloten deuren zitting te houden. De bedoelde gevallen stemmen bijna woordelijk overeen met die welke worden opgesomd in artikel 6, lid 1, van het Europees Verdrag. Er wordt weliswaar geen gewag gemaakt van «'s lands veiligheid in een democratische samenleving», maar gelet op de aard van de zaken die voor de tuchtgerichten komen, lijkt het niet nodig om die afwijkingsgrond te vermelden. Voorts wordt «het privé-leven van de persoon tegen wie vervolging is ingesteld» vermeld, in plaats van «het privé-leven van partijen bij het proces», maar ook deze aanpassing is verantwoord, gelet op de aard van de tuchtprocedure. Overigens zal de behandeling van de zaak in voorkomend geval ook omwille van het privé-leven van derden met gesloten deuren moeten plaatsvinden. Het sluiten der deuren kan immers vereist zijn op grond van het recht op eerbiediging van het privé-leven (artikel 22 van de Grondwet, artikel 8 van het Europees Verdrag en artikel 17 van het Internationaal Verdrag), een aspect van de «orde» bedoeld in artikel 148, eerste lid, van de Grondwet en de «openbare orde» bedoeld in artikel 6, lid 1, van het Europees Verdrag en artikel 14, lid 1, van het Internationaal Verdrag (2).

Gelet op al het voorgaande, doet het voorgestelde tweede lid van artikel 416 van het Gerechtelijk Wetboek geen bezwaren rijzen.

Bijzondere opmerkingen

Artikel 5

32. In het voorgestelde artikel 259sexies/1 van het Gerechtelijk Wetboek wordt niet bepaald hoeveel magistraten worden aangewezen als rechter in de tuchtrechtbank (in eerste aanleg), als raadsheer in de tuchtrechtbank in hoger beroep en als onderzoeksmaistraat in de tuchtrechtbank. De voorgestelde regeling zou op dit punt aangevuld moeten worden.

(1) Zie aldus J. Van Compernolle, «À propos d'une garantie constitutionnelle du procès équitable: la publicité de la justice», in *Liber Amicorum Paul Martens. L'humanisme dans la résolution des conflits. Utopie ou réalité?*, Brussel, 2007, p. 519, nr. 14, met verwijzing naar Ph. Frumer, *La renonciation aux droits et libertés*, Brussel, 2001, 209.

(2) Raad van State, afd. Wetg., advies 23.090/8 van 20 september 1994 over een voorstel van wet tot oprichting van de Orde der tandartsen, *Parl. St.*, Senaat, B.Z. 1991-1992, nr. 427-2, pp. 22-23; Raad van State, afd. Wetg., advies 44.203/2 van 2 juni 2008, aangehaald, p. 3, nr. 4.

Articles 6 et 7

33. L'article 259*decies*, § 3, proposé, du Code judiciaire dispose que lorsqu'un magistrat a fait successivement l'objet de deux évaluations ayant donné lieu à la mention « insuffisant », le chef de corps saisit le tribunal disciplinaire. L'article 287*ter*, § 6, proposé, du Code judiciaire contient une disposition similaire pour les membres du personnel.

Selon les développements, c'est le tribunal disciplinaire qui décide de la sanction à prendre à l'égard la personne concernée (1).

Le Conseil d'État estime utile d'attirer l'attention sur le fait que le tribunal disciplinaire devra avant tout vérifier si la personne concernée a manqué aux devoirs de sa charge, a par sa conduite porté atteinte à la dignité de son caractère ou a négligé les tâches de sa charge et a ainsi porté atteinte au bon fonctionnement de la justice ou à la confiance dans l'institution (voir l'article 404 du Code judiciaire). Tel sera probablement souvent le cas lorsque deux évaluations consécutives auront attribué la mention « insuffisant », mais il n'en sera pas forcément ainsi. L'inaptitude à exercer une charge n'est en effet pas nécessairement la conséquence d'un manquement fautif.

Article 15

34. Dans le texte néerlandais de l'article 406, § 1er, avant-dernier alinéa, proposé, du Code judiciaire, on remplacera les mots « *hoger beroep* » par « *beroep* » (2).

Articles 18 et 20

35. L'article 409, § 1er, alinéa 2, proposé, du Code judiciaire (article 18 de la proposition de loi) dispose qu'au sein du tribunal [disciplinaire] de langue française (de première instance), une chambre connaît des affaires relatives aux membres et aux membres du personnel de l'ordre judiciaire de langue allemande et que cette chambre est composée d'au moins un magistrat du siège justifiant de la connaissance de la langue allemande. L'article 410, alinéa 4, proposé (article 20 de la proposition de loi) dispose qu'au sein du tribunal disciplinaire d'appel de langue française, une chambre est composée d'au moins un magistrat du siège justifiant de la connaissance de la langue allemande.

Compte tenu de la situation réelle en ce qui concerne le nombre de magistrats germanophones, ce régime est raisonnablement justifié et ne viole pas les principes d'égalité et de non-discrimination (3), même s'il offre moins de garanties aux germanophones qu'aux francophones et aux néerlandophones.

Néanmoins, il faut tenir compte du fait que la personne poursuivie disciplinairement a le droit d'être comprise par tous les membres de la juridiction disciplinaire qui statuera sur son affaire. Le cas échéant, ceci implique, d'une part, que les déclarations faites en allemand par l'intéressé doivent être traduites par des interprètes, de sorte que ces déclarations soient comprises par tous les membres de la chambre et, d'autre part, que les pièces rédigées en allemand qui sont mises à la disposition des membres de la

(1) *Doc. parl.*, Sénat, 2010-2011, n° 5-1067/1, p. 7.

(2) Du moins l'intention est de ne conférer qu'un pouvoir d'annulation au tribunal disciplinaire d'appel. Voir l'article 420, § 2, proposé, du Code judiciaire (article 35 de la proposition de loi). À comparer avec l'observation 57 ci-après.

(3) Voir ainsi, en ce qui concerne le régime pour le Conseil national de discipline, Cour constitutionnelle, 31 mai 2001, n° 74/2001, B.7.3.

Artikelen 6 en 7

33. Het voorgestelde artikel 259*decies*, § 3, van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat wanneer een magistraat achtereenvolgens twee evaluaties met de vermelding « onvoldoende » heeft gekregen, de korpschef de zaak aanhangig maakt bij de tuchtrechtbank. Het voorgestelde artikel 287*ter*, § 6, van het Gerechtelijk Wetboek bevat een gelijkaardige regeling voor de personeelsleden.

In de toelichting wordt gesteld dat de tuchtrechtbank zal beslissen over de straf die de betrokken persoon zal worden opgelegd (1).

De Raad van State acht het nuttig erop te wijzen dat de tuchtrechtbank in de eerste plaats zal moeten nagaan of de betrokkenen zijn ambtsplichten heeft verzuimd, door zijn gedrag afbreuk heeft gedaan aan de waardigheid van zijn ambt, of de taken van zijn ambt heeft verwaarloosd en zodoende afbreuk heeft gedaan aan de goede werking van de justitie of aan het vertrouwen in die instelling (zie artikel 404 van het Gerechtelijk Wetboek). Dit zal allach vaak het geval zijn wanneer twee opeenvolgende evaluaties « onvoldoende » zijn toegekend, maar toch is dat niet noodzakelijk zo. De ongeschiktheid om het ambt uit te oefenen is immers niet noodzakelijk het gevolg van een verwijtbare tekortkoming.

Artikel 15

34. In de Nederlandse tekst van het voorgestelde artikel 406, § 1, voorlaatste lid, van het Gerechtelijk Wetboek dienen de woorden « *hoger beroep* » vervangen te worden door « *beroep* » (2).

Artikelen 18 en 20

35. In het voorgestelde artikel 409, § 1, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 18 van het wetsvoorstel) wordt bepaald dat er binnen de Franstalige tuchtrechtbank (in eerste aanleg) een kamer is die kennis neemt van de zaken met betrekking tot de Duitstalige leden en personeelsleden van de rechterlijke orde en dat die kamer bestaat uit minstens één magistraat van de zetel die blijk geeft van de kennis van de Duitse taal. In het voorgestelde artikel 410, vierde lid (artikel 20 van het wetsvoorstel) wordt bepaald dat er in de Franstalige tuchtrechtbank in hoger beroep een kamer is die samengesteld is uit minstens één magistraat van de zetel die blijk geeft van de kennis van de Duitse taal.

Gelet op de reële situatie in verband met het aantal Duitstalige magistraten is die regeling, ook al verleent ze aan Duitstaligen minder waarborgen dan aan Nederlandstaligen en Franstaligen, redelijk verantwoord en niet in strijd met de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie (3).

Niettemin dient rekening te worden gehouden met het feit dat de tuchtrechtelijk vervolgde persoon het recht heeft om begrepen te worden door alle leden van het tuchtkollege dat over zijn zaak uitspraak moet doen. Dit brengt in voorkomend geval met zich, enerzijds, dat de in het Duits aangelegde verklaringen van de betrokkenen door tolken vertaald moeten worden, opdat die verklaringen voor alle leden van de kamer begrijpbaar zouden zijn, en anderzijds, dat de in het Duits gestelde stukken die als

(1) *Parl. St.*, Senaat, 2010-2011, nr. 5-1067/1, p. 7.

(2) Tenminste indien het de bedoeling is dat de tuchtrechtbank in hoger beroep slechts over een annulatiebevoegdheid beschikt. Zie het voorgestelde artikel 420, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 35 van het wetsvoorstel). Vgl. opmerking 57, hierna.

(3) Zie aldus, in verband met de regeling voor de Nationale Tuchtraad, Grondwettelijk Hof, 31 mei 2001, nr. 74/2001, B.7.3.

chambre à titre d'information ou de pièces justificatives existent sous forme de traduction (1). Même si l'on peut admettre que la possibilité de recourir à des interprètes et des traducteurs existe, sans pour autant en faire expressément mention dans la loi (2), mieux vaudrait néanmoins y insérer une disposition à ce sujet. À cette fin, les Chambres législatives pourraient s'inspirer d'un certain nombre de dispositions de la loi du 15 juin 1935 « concernant l'emploi des langues en matière judiciaire » ou élargir le champ d'application de certaines dispositions de cette loi aux tribunaux disciplinaires.

36. Il y a lieu d'éviter que le régime proposé ait pour conséquence de bloquer une procédure disciplinaire à l'encontre d'un membre ou d'un membre du personnel de l'ordre judiciaire de langue allemande, par exemple parce que le seul membre de la chambre qui justifie de la connaissance de la langue allemande est récusé. Les Chambres législatives pourraient s'inspirer de la règle inscrite à l'article 30bis de la loi précitée du 15 juin 1935. Cette disposition énonce qu'en cas d'impossibilité de composer légalement une juridiction devant statuer en langue allemande, la procédure est faite dans la langue française et la possibilité est prévue, à la demande d'une des parties, ou d'office, de faire appel à des traducteurs (ou des interprètes).

37. Dans un souci de parallélisme avec l'article 409, § 1er, alinéa 2, proposé, du Code judiciaire, il conviendrait également de préciser à l'article 410, alinéa 4, proposé, que le régime qui y est inscrit s'applique (exclusivement) aux affaires qui concernent des membres et membres du personnel de l'ordre judiciaire de langue allemande.

Article 22

38. Selon l'article 411, § 1er, alinéa 3, proposé du Code judiciaire, le mandat des membres assesseurs (qui, selon l'article 411, § 2, alinéa 1er, proposé, sont désignés parmi les magistrats de carrière effectifs ou admis à la retraite et le personnel judiciaire de niveau A et B) prend fin lorsqu'une peine disciplinaire leur est infligée.

La question se pose de savoir si cette disposition ne devrait pas être complétée, pour les magistrats, par une disposition semblable à celle de l'article 259sexies/1, alinéa 5, proposé, du Code judiciaire (article 5 de la proposition de loi), selon laquelle le mandat de juge au tribunal disciplinaire, de conseiller au tribunal disciplinaire d'appel et de magistrat instructeur au tribunal disciplinaire s'achève « lorsque l'intéressé accepte une mission visée aux articles 308, 323bis, 327 et 327bis ».

39. L'article 411, proposé, du Code judiciaire traite d'une façon générale des membres assesseurs. Le paragraphe 7 a toutefois une autre portée (présidence du tribunal disciplinaire (en première instance) et du tribunal disciplinaire d'appel, ainsi que composition de la chambre pour juger une affaire déterminée). Mieux vaudrait dès lors que ce paragraphe fasse l'objet d'un article distinct.

40. Selon l'article 411, § 7, alinéa 2, proposé, du Code judiciaire, les membres de la chambre ne peuvent être nommés ou délégués dans la même juridiction, le même parquet, le même

(1) En ce qui concerne les procédures disciplinaires engagées contre des fonctionnaires, consulter entre autres C.E., 25 janvier 2007, Keymolen, n° 167 106, considérant 3.2; C.E., 19 avril 2012, Leleu, n° 203 062, considérant 31; C.E., 31 août 2009, Claeys, n° 195 647, considérant 7.1.

(2) Voir l'arrêt cité ° 74/2001 de la Cour constitutionnelle du 31 mai 2001, considérants B.7.4 et B.13.

informatie of als overtuigingsstukken ter beschikking van de leden van de kamer worden gesteld, in vertaling voorhanden zijn (1). Ook al kan worden aangenomen dat de mogelijkheid om een beroep te doen op tolken en vertalers bestaat zonder dat deze uitdrukkelijk in de wet vermeld wordt (2), toch verdient het aanbeveling om een regeling terzake in de wet op te nemen. De wetgevende Kamers zouden zich daarbij kunnen laten inspireren door een aantal bepalingen van de wet van 15 juni 1935 « op het gebruik der talen in gerechtszaken », of het toepassingsgebied van een aantal bepalingen van die wet kunnen uitbreiden tot de tuchtrechtbanken.

36. Er moet worden vermeden dat de voorgestelde regeling tot gevolg heeft dat een tuchtprocedure ten aanzien van een Duitstalig lid of personeelslid van de gerechtelijke orde geblokkeerd wordt, bijvoorbeeld doordat het ene lid van de kamer dat blijk geeft van de kennis van de Duitse taal gewraakt wordt. De wetgevende Kamers zouden zich kunnen laten inspireren door de regeling vervat in artikel 30bis van de genoemde wet van 15 juni 1935. Volgens die bepaling mag de rechtspleging, in geval van onmogelijkheid op wettige wijze een gerecht samen te stellen dat moet berechten in de Duitse taal, in het Frans gevoerd worden, met de mogelijkheid, indien één van de partijen het vraagt of ambtshalve, dat een beroep wordt gedaan op vertalers (of tolken).

37. Ter wille van het parallelisme met het voorgestelde artikel 409, § 1, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek zou ook in het voorgestelde artikel 410, vierde lid, bepaald moet worden dat de daarin vervatte regeling (enkel) geldt voor zaken met betrekking tot Duitstalige leden en personeelsleden van de gerechtelijke orde.

Artikel 22

38. Volgens het voorgestelde artikel 411, § 1, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek neemt het mandaat van de leden-assessoren (die volgens het voorgestelde artikel 411, § 2, eerste lid, worden aangewezen uit de werkende beroepsmagistraten of op rust gestelde magistraten en uit het gerechtspersoneel van het niveau A en B) een einde wanneer zij een tuchtstraf krijgen opgelegd.

De vraag rijst of die bepaling voor de magistraten niet aangevuld zou moeten worden met een bepaling als die van het voorgestelde artikel 259sexies/1, vijfde lid, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 5 van het wetsvoorstel), naar luid waarvan het mandaat van rechter in de tuchtrechtbank, van raadsheer in de tuchtrechtbank in hoger beroep en van onderzoeksmaistraat in de tuchtrechtbank een einde neemt « wanneer de betrokkenen een opdracht bedoeld in de artikelen 308, 323bis, 327 en 327bis aanvaardt ».

39. Het voorgestelde artikel 411 van het Gerechtelijk Wetboek gaat in het algemeen over de leden-assessoren. Paragraaf 7 heeft echter een andere draagwijde (voorzitterschap van de tuchtrechtbank (in eerste aanleg) en de tuchtrechtbank in hoger beroep, en samenstelling van de kamer voor het beoordelen van een bepaalde zaak). Die paragraaf zou dan ook beter het voorwerp uitmaken van een afzonderlijk artikel.

40. Volgens het voorgestelde artikel 411, § 7, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek mogen de leden van de kamer niet benoemd zijn of opdracht hebben ontvangen in eenzelfde rechts-

(1) Rdpl., in verband met tuchtprocedures tegen ambtenaren, onder meer, Raad van State, 25 januari 2007, Keymolen, nr. 167 106, overw. 3.2; Raad van State, 19 april 2010, Leleu, nr. 203 062, overw. 31; Raad van State, 31 augustus 2009, Claeys, nr. 195 647, overw. 7.1.

(2) Zie het aangehaalde arrest nr. 74/2001 van het Grondwettelijk Hof van 31 mei 2001, overwegingen B.7.4 en B.13.

greffe ou secrétariat de parquet ou service d'appui que la personne faisant l'objet de poursuites disciplinaires.

La question se pose de savoir comment la chambre doit être composée lorsqu'il s'agit d'une affaire disciplinaire engagée contre un magistrat ou un membre du personnel de la Cour de cassation. Conformément aux articles 409, § 2, et 410, alinéas 5 à 7, proposés, du Code judiciaire (articles 18 et 20 de la proposition de loi), les membres de la chambre doivent être du même niveau que la personne poursuivie. Il est impossible de combiner cette règle avec celle de l'article 411, § 7, alinéa 2, proposé, dans le cas de la Cour de cassation.

Les dispositions proposées devraient être complétées par un régime spécifique pour les magistrats et les membres du personnel de la Cour de cassation.

Article 24

41. Selon l'article 412, § 2, proposé, du Code judiciaire, le tribunal disciplinaire peut également être saisi directement par le « ministère public près la juridiction dont est issue la personne en cause ».

Si l'intention est que le ministère public dispose également d'un droit de réquisition à l'égard des juges de paix, il conviendrait de prévoir un régime spécifique à cet effet. Il n'existe en effet pas de parquet près la justice de paix.

42. En vertu de l'article 412, § 3, proposé, du Code judiciaire, le tribunal disciplinaire est également saisi (en première instance) des recours introduits contre une mesure considérée par la personne intéressée comme une sanction disciplinaire déguisée.

Cette possibilité n'est ouverte qu'aux magistrats. Le Conseil d'Etat se demande s'il existe une raison pour laquelle elle ne s'applique pas non plus aux membres du personnel de l'ordre judiciaire.

En outre, l'attention des Chambres législatives est attirée sur le régime inscrit à l'article 420, § 2, proposé, du Code judiciaire (article 35 de la proposition de loi). Selon cette disposition, le recours contre une mesure d'ordre est introduit devant le tribunal disciplinaire d'appel et non devant le tribunal disciplinaire de première instance. La question se pose de savoir s'il n'y a pas lieu d'harmoniser les articles 412, § 3, et 420, § 2, sur ce point.

Article 27

43. Dans le texte néerlandais de l'article 414, alinéa 6, proposé, du Code judiciaire, on remplacera les mots « *tijdens de zitting* » par les mots « *tijdens het verhoor* ».

Article 29

44. Selon l'article 415, alinéa 1er, proposé, du Code judiciaire, le tribunal disciplinaire ne peut être saisi que des faits « qui se sont produits ou ont été constatés ou communiqués à l'autorité visée à l'article 412, § 1er, dans les six mois qui précédent la date de sa saisine ».

Cette disposition est rédigée de manière équivoque. Le chef de corps peut en effet prendre connaissance à un moment donné de faits qui se sont déroulés antérieurement. Faut-il alors tenir compte

college, parket, griffie, parketsecretariaat of steundienst als de persoon die tuchtrechtelijk vervolgd wordt.

De vraag rijst hoe de kamer samengesteld moet worden als het gaat om een tuchtaak ten aanzien van een magistraat of een personeelslid van het Hof van Cassatie. Volgens de voorgestelde artikelen 409, § 2, en 410, vijfde tot zevende lid, van het Gerechtelijk Wetboek (artikelen 18 en 20 van het wetsvoorstel) moeten de leden van de kamer van hetzelfde niveau zijn als de vervolgde persoon. De combinatie van die regel met die van het voorgestelde artikel 411, § 7, tweede lid, is niet mogelijk in het geval van het Hof van Cassatie.

De voorgestelde bepalingen zouden moeten worden aangevuld met een bijzondere regeling voor de magistraten en de personeelsleden van het Hof van Cassatie.

Artikel 24

41. Volgens het voorgestelde artikel 412, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek kan een zaak bij de tuchtrechtbank aanhangig gemaakt worden door « het openbaar ministerie bij het rechtscollege waar de betrokkenen werkzaam is ».

Indien het de bedoeling is dat het openbaar ministerie ook ten aanzien van vrederechters over een vorderingsrecht beschikt, zou daarvoor in een bijzondere regeling voorzien moeten worden. Bij een vredegerecht is er immers geen parket.

42. Volgens het voorgestelde artikel 412, § 3, van het Gerechtelijk Wetboek kan bij de tuchtrechtbank (in eerste aanleg) beroep worden ingesteld tegen een maatregel die door de betrokkenen wordt beschouwd als een verhulde tuchtstraf.

Die mogelijkheid wordt enkel geopend voor magistraten. De Raad van State vraagt zich af of er een reden is waarom zij niet ook geldt voor personeelsleden van de rechterlijke orde.

De aandacht van de wetgevende Kamers wordt boven dien gevestigd op de regeling vervat in het voorgestelde artikel 420, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 35 van het wetsvoorstel). Volgens die bepaling wordt het beroep tegen een ordemaatregel ingesteld bij de tuchtrechtbank in hoger beroep, niet bij de tuchtrechtbank in eerste aanleg. De vraag rijst of de voorgestelde artikelen 412, § 3, en 420, § 2, op dit punt niet op elkaar afgestemd moeten worden.

Artikel 27

43. In de Nederlandse tekst van het voorgestelde artikel 414, zesde lid, van het Gerechtelijk Wetboek moeten de woorden « *tijdens de zitting* » vervangen worden door « *tijdens het verhoor* ».

Artikel 29

44. Volgens het voorgestelde artikel 415, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek kunnen bij de tuchtrechtbank enkel feiten aanhangig gemaakt worden « die zich hebben voorgedaan of die vastgesteld zijn of meegedeeld zijn aan de overheid bedoeld in artikel 412, § 1, binnen zes maanden die voorafgaan aan de datum van de aanhangigmaking ervan ».

Die bepaling is op een dubbelzinnige wijze geredigeerd. De korpsoverste kan immers op een bepaald ogenblik kennis krijgen van feiten die zich eerder hebben voorgedaan. Dient dan te worden

de la date à laquelle les faits se sont déroulés ou de celle à laquelle le chef de corps a découvert leur existence ou en a été informé ?

Les développements de la proposition de loi indiquent que le délai de six mois court à partir de la date à laquelle le chef de corps « a connaissance d'une situation problématique » (1). Telle est la règle qui figure actuellement à l'article 418 du Code judiciaire (« dans les six mois de la connaissance des faits par l'autorité disciplinaire compétente pour initier la procédure disciplinaire »). Mieux vaudrait que la disposition proposée reproduise les termes de cet article.

Si les Chambres législatives estiment que les tribunaux disciplinaires ne peuvent pas, en outre, infliger de sanctions disciplinaires pour des faits qui se sont déroulés depuis un certain temps (plus de six mois avant la saisine du tribunal disciplinaire), il conviendrait de compléter la proposition par une disposition dans ce sens.

45. Selon l'article 415, alinéa 2, proposé, du Code judiciaire, l'action disciplinaire est indépendante de l'action publique et de l'action civile. Cependant, lorsque les mêmes faits donnent lieu à une action publique, le délai de six mois pour saisir le tribunal disciplinaire est suspendu jusqu'à la notification de la décision judiciaire définitive.

Au sujet d'une disposition rédigée dans des termes similaires (article L 1215-27 du Code wallon de la démocratie locale et de la décentralisation) (2), l'assemblée générale de la section du contentieux administratif du Conseil d'État a observé que cette disposition doit être lue en combinaison avec le principe du délai raisonnable, tel qu'il s'applique aux procédures disciplinaires instaurées pour les organes administratifs :

« Considérant que cette disposition permet à l'autorité disciplinaire de différer les poursuites disciplinaires jusqu'à la fin de la procédure pénale, mais ne l'y oblige pas; que l'autorité disciplinaire qui, en opportunité, use de la faculté de n'entamer les poursuites disciplinaires qu'à l'issue de la procédure pénale doit demeurer attentive au principe du délai raisonnable; qu'elle ne peut tenir l'action disciplinaire en suspens que si les moyens d'investigation dont elle dispose ne lui permettent pas d'apprécier les faits qui sont reprochés à l'agent; qu'elle ne peut pas laisser l'agent menacé d'une action disciplinaire trop longtemps dans l'incertitude sur son sort; que l'obligation de traiter avec diligence le dossier de l'agent impose à l'autorité disciplinaire de conduire l'instruction administrative aussi loin que possible de manière à s'assurer, qu'il lui est, le cas échéant, raisonnablement impossible de statuer avant la décision définitive du juge pénal » (3).

Moyennant les adaptations nécessaires, ces considérations s'appliquent également à l'enquête disciplinaire préalable visée à l'article 413, § 1er, proposé, du Code judiciaire (article 26 de la proposition de loi) et, dans le cadre de la cause disciplinaire, à la saisine du tribunal disciplinaire, visée à l'article 415, alinéa 2, proposé.

(1) Doc. parl., Sénat, 2010-2011, n° 5-1067/1, p. 17.

(2) L'article L 1215-27 visé dispose ce qui suit :

« L'autorité disciplinaire ne peut plus intenter de poursuites disciplinaires après l'expiration d'un délai de six mois après la date à laquelle elle a constaté les faits répréhensibles ou en a pris connaissance. En cas de poursuites pénales pour les mêmes faits, ce délai prend cours le jour où l'autorité judiciaire informe l'autorité disciplinaire qu'une décision définitive est intervenue ou que la procédure pénale n'est pas poursuivie. (...) ».

(3) C.E., ass. gén. section contentieux administratif, 20 février 2009, Darville, n° 190 728.

uitgegaan van het ogenblik waarop de feiten zich hebben voorgedaan, of van het ogenblik waarop de korpsoverste het bestaan ervan heeft ontdekt of ze aan hem zijn meegedeeld ?

In de toelichting bij het wetsvoorstel wordt gesteld dat de termijn van zes maanden loopt vanaf het ogenblik waarop de korpsoverste « kennis heeft van een problematische situatie » (1). Dat is de regel die thans vervat is in artikel 418 van het Gerechtelijk Wetboek (« binnen zes maanden nadat de tuchtoverheid bevoegd om de tuchtprocedure in te stellen kennis heeft gekregen van de feiten »). De voorgestelde bepaling zou de formulering van dat artikel best overnemen.

Indien de wetgevende Kamers van oordeel zijn dat de tuchtrechtbanken bovendien geen tuchtstraffen kunnen opleggen voor feiten die zich een zekere tijd in het verleden (meer dan zes maanden voordat de tuchtzaak aanhangig is gemaakt) hebben voorgedaan, zou het voorstel met een bepaling in die zin kunnen worden aangevuld.

45. Volgens het voorgestelde artikel 415, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek staat de tuchtvordering los van de strafvordering en de burgerlijke vordering. Niettemin wordt, wanneer dezelfde feiten aanleiding geven tot een strafvordering, de termijn van zes maanden voor het aanhangig maken van een tuchtzaak opgeschort tot de kennisgeving van de definitieve rechterlijke beslissing.

In verband met een in gelijkaardige bewoordingen gestelde bepaling (artikel L 1215-27 van het Waalse Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie) (2) heeft de algemene vergadering van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State opgemerkt dat deze bepaling gelezen moet worden in samenhang met het beginsel van de redelijke termijn, zoals dit geldt voor tuchtprocedures gevoerd voor bestuurlijke organen :

« Overwegende dat de tuchtoverheid op grond van deze bepaling de tuchtrechtelijke vervolging kan uitstellen tot na de afloop van de strafrechtelijke procedure, maar er niet toe verplicht is; dat de tuchtoverheid die, wanneer deze het opportuun acht, gebruik maakt van de mogelijkheid om pas een tuchtrechtelijke vervolging in te stellen na afloop van de strafrechtelijke procedure, dient te letten op het beginsel van de redelijke termijn; dat zij de tuchtrechtelijke vervolging alleen mag uitstellen wanneer zij op grondslag van de onderzoeksmiddelen waarover zij beschikt geen beoordeling kan geven van de feiten die het personeelslid ten laste worden gelegd; dat zij een personeelslid dat een tuchtmaatregel riskeert niet te lang in onzekerheid mag laten verkeren aangaande zijn lot; dat de verplichting om het dossier van het personeelslid met bekwaam spoed te behandelen, de tuchtoverheid noodzaakt om het administratieve onderzoek zo grondig mogelijk te voeren, zodanig dat zij zich ervan kan vergewissen dat het in voorkomend geval voor haar in redelijkheid onmogelijk is om uitspraak te doen voordat de strafrechter een definitieve beslissing heeft. » (3)

Mutatis mutandis zijn deze overwegingen ook van toepassing op het predisciplinair onderzoek bedoeld in het voorgestelde artikel 413, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 26 van het wetsvoorstel) en op het aanhangig maken van de tuchtzaak bij de tuchtrechtbank, bedoeld in het voorgestelde artikel 415, tweede lid.

(1) Parl. St., Senaat, 2010-2011, nr. 5-1067/1, p. 17.

(2) Het bedoelde artikel L 1215-27 luidt als volgt :

« De tuchtoverheid kan geen tuchtrechtelijke vervolgingen meer instellen na verstrijken van een termijn van zes maanden na de datum waarop zij de strafbare feiten heeft vastgesteld of er kennis van genomen heeft. In geval van strafrechtelijke vervolgingen voor dezelfde feiten gaat die termijn in de dag waarop de gerechtelijke overheid er de tuchtrechtelijke overheid over inlicht dat er een in kracht van gewijsde getreden beslissing tot stand gekomen is of dat de strafrechtelijke procedure niet voortgezet wordt. (...) »

(3) Raad van State, alg. verg. afd. Bestuursrechtspraak, 20 februari 2009, Darville, nr. 190

Article 32

46. Conformément à la première phrase de l'article 417, § 3, alinéa 1er, proposé, du Code judiciaire, le magistrat instructeur est habilité à procéder à toute mesure d'instruction disciplinaire nécessaire hormis les actes d'investigation pénale et les mesures de contrainte. Selon la deuxième phrase, le magistrat instructeur peut entendre des témoins, procéder à des confrontations ou faire procéder à des expertises.

Le lien entre les première et deuxième phrases n'apparaît pas clairement. Les mesures visées dans la deuxième phrase existent en effet également en tant que mesures d'instruction pénales (1). Les compétences du magistrat instructeur devraient être mieux précisées, à tout le moins dans un commentaire lors des travaux préparatoires de la proposition de loi.

47. Dans le texte néerlandais de l'article 417, § 3, alinéa 6, proposé, les mots «elke terechting» doivent être remplacés par les mots «elk verhoor».

48. Conformément à l'article 417, § 3, alinéa 7, proposé, le dossier d'instruction est mis à la disposition de la personne concernée et de la personne qui l'assiste dix jours avant la comparution (devant le magistrat instructeur).

La personne concernée a le droit de demander au magistrat instructeur des actes d'instruction complémentaires (article 417, § 3, alinéa 2, proposé). Pour pouvoir exercer utilement ce droit, il peut être souhaitable qu'elle sache quels actes d'instruction ont déjà été accomplis, et lesquels pas. Il apparaît au Conseil d'État qu'il serait préférable de compléter la mesure par une disposition permettant à l'intéressé de demander à tout moment au magistrat instructeur de pouvoir consulter le dossier (2).

Article 33

49. Selon l'article 418, § 3, alinéa 2, proposé, du Code judiciaire, le tribunal disciplinaire peut, en cas de poursuite pénale, sursoir à statuer jusqu'à la décision judiciaire définitive.

À cet égard, le tribunal disciplinaire devra toutefois tenir compte du principe du délai raisonnable. Moyennant les adaptations nécessaires, il est renvoyé aux observations formulées à ce sujet sur l'article 415, alinéa 2, proposé, du Code judiciaire (observation 45).

Article 35

50. L'article 420, proposé, du Code judiciaire a trait à la procédure devant le tribunal disciplinaire d'appel. Cet article ne prévoit pas de mesures d'instruction de la part d'un magistrat instructeur. Les développements de la proposition de loi précisent par contre qu'un magistrat instructeur est présent aussi bien au tribunal disciplinaire de première instance qu'au tribunal disciplinaire d'appel (3). Les développements ne sont manifestement pas conformes au texte.

Les Chambres législatives devront vérifier si, dans certains cas, il ne se justifie pas de désigner un magistrat instructeur au tribunal disciplinaire d'appel, soit en vue de l'accomplissement d'actes d'instruction complémentaires (dans le cas où appel est interjeté

(1) Outre par exemple l'arrestation, la perquisition, la saisie et la mise sur écoute.

(2) Comparer, en ce qui concerne la consultation du dossier au cours de l'enquête pénale, l'article 61ter du Code d'instruction criminelle.

(3) *Doc. parl.*, Sénat, 2010-2011, n° 5-1067/1, p. 4.

Artikel 32

46. Volgens de eerste zin van het voorgestelde artikel 417, § 3, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek is de onderzoeksmaatschappij bevoegd om alle nodige maatregelen te nemen in het tuchtonderzoek, afgezien van strafrechtelijke onderzoeksmaatregelen en dwangmaatregelen. Volgens de tweede zin kan de onderzoeksmaatschappij getuigen horen, overgaan tot confrontaties en expertises laten uitvoeren.

Het verband tussen de eerste en de tweede zin is niet duidelijk. De in de tweede zin vermelde maatregelen bestaan immers ook als strafrechtelijke onderzoeksmaatregelen (1). De bevoegdheden van de onderzoeksmaatschappij zouden nader gepreciseerd moeten worden, minstens in een toelichting tijdens de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel.

47. In de Nederlandse tekst van het voorgestelde artikel 417, § 3, zesde lid, dienen de woorden «elke terechting» vervangen te worden door «elk verhoor».

48. Het onderzoeksnummer wordt overeenkomstig het voorgestelde artikel 417, § 3, zevende lid, tien dagen vóór de verschijning (vóór de onderzoeksmaatschappij) ter beschikking gesteld van de betrokkenen en van de persoon die hem bijstaat.

De betrokkenen heeft het recht om de onderzoeksmaatschappij te vragen om bijkomende onderzoekshandelingen te verrichten (voorgestelde artikel 417, § 3, tweede lid). Om dat recht nuttig te kunnen uitoefenen, kan het wenselijk zijn dat hij weet welke onderzoekshandelingen reeds zijn verricht, en welke niet. Het komt de Raad van State voor dat de regeling best zou worden aangevuld met een bepaling die de betrokkenen de mogelijkheid biedt om op elk ogenblik aan de onderzoeksmaatschappij te vragen om het dossier te mogen inzien (2).

Artikel 33

49. Volgens het voorgestelde artikel 418, § 3, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek kan, in geval van strafrechtelijke vervolging, de tuchtrechtbank haar beslissing opschorten tot de definitieve rechterlijke beslissing.

De tuchtrechtbank zal hierbij wel rekening moeten houden met het beginsel van de redelijke termijn. *Mutatis mutandis* wordt verwezen naar hetgeen in verband daarmee is opgemerkt bij het voorgestelde artikel 415, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek (opmerking 45).

Artikel 35

50. Het voorgestelde artikel 420 van het Gerechtelijk Wetboek heeft betrekking op de rechtspleging voor de tuchtrechtbank in hoger beroep. Daarin wordt niet voorzien in een onderzoek door een onderzoeksmaatschappij. In de toelichting bij het voorstel wordt daarentegen gesteld dat er zowel bij de tuchtrechtbank in eerste aanleg als bij de tuchtrechtbank in hoger beroep een onderzoeksmaatschappij is (3). Kennelijk is de toelichting niet in overeenstemming met de tekst.

De wetgevende Kamers dienen na te gaan of er in bepaalde gevallen geen reden is voor de tuchtrechtbank in hoger beroep om een onderzoeksmaatschappij aan te stellen, hetzij voor het verrichten van bijkomende onderzoeksmaatregelen (in geval van hoger

(1) Naast bijvoorbeeld aanhouding, huiszoeking, inbeslagname en telefoontap.

(2) Vergelijk, in verband met de inzage in het dossier tijdens een strafrechtelijk onderzoek, artikel 61ter van het Wetboek van strafverordening.

(3) *Parl. St.*, Senaat, 2010-2011, nr. 5-1067/1, p. 4.

contre un jugement du tribunal disciplinaire), soit en vue de l'accomplissement de mesures d'instruction pures et simples (en cas de recours formé contre une mesure d'ordre).

51. Selon l'article 420, § 1er, alinéa 1er, proposé du Code judiciaire, il est possible d'interjeter appel devant le tribunal disciplinaire d'appel notamment contre les mesures visées à l'article 408 de ce code. Cette dernière disposition concerne les conseillers et juges sociaux, les juges consulaires et les assesseurs en application des peines qui, bien que régulièrement convoqués, ont été absents sans juste motif à plus de trois audiences au cours d'une période de six mois. Les personnes visées sont considérées comme démissionnaires et remplacées. Le texte en vigueur ne prévoit pas de décision par une autorité judiciaire et la proposition de loi ne modifie pas cet article. Il apparaît au Conseil d'État que l'article 408 n'est pas à sa place dans l'énumération de mesures susceptibles d'appel.

52. Ni l'article 420, proposé, du Code judiciaire, ni une autre disposition n'envisagent la possibilité de récuser les membres de la chambre du tribunal disciplinaire d'appel. Pareille faculté est pourtant prévue, en ce qui concerne les membres de la chambre du tribunal disciplinaire de première instance, à l'article 417, § 2, alinéa 2, proposé (article 32 de la proposition de loi), et en ce qui concerne le magistrat instructeur au tribunal disciplinaire de première instance, à l'article 418, § 2, alinéa 2, proposé (article 33 de la proposition de loi). L'article 420, proposé, devrait être complété par une disposition analogue. C'est d'ailleurs l'objet de l'amendement n° 40.

Amendements n°s 8, 9 et 10

53. Les amendements n°s 8, 9 et 10 prévoient de composer partiellement les juridictions disciplinaires par des membres assesseurs extraordinaires (qui doivent posséder une expérience professionnelle de dix ans au barreau ou comme professeur d'université). Comme il a déjà été observé ci-dessus, pareille composition ne soulève en soi aucune objection (voir les observations 20 et 21).

Toutefois, à l'égard des membres assesseurs extraordinaires aussi, des garanties assurant leur indépendance devraient être instaurées. Ainsi, à titre d'exemple, on pourrait prévoir que la qualité de membre assesseur extraordinaire est incompatible avec l'exercice d'un mandat politique. D'autres incompatibilités pourraient également être instaurées (1).

Amendement n° 21

54. L'amendement n° 21 envisage notamment la possibilité pour le Conseil supérieur de la Justice de demander, lorsqu'une personne est candidate à une nomination ou à une désignation, à consulter son dossier disciplinaire.

Dans la mesure où un droit de consultation est accordé dans un dossier pendant, c'est-à-dire avant que le tribunal disciplinaire ait statué sur l'action disciplinaire, il faut avoir égard à la présomption d'innocence. Le Conseil supérieur de la Justice devra faire preuve de la circonspection nécessaire dans le traitement des éléments du dossier disciplinaire. À cet égard, le législateur pourrait imposer des restrictions visant à protéger les droits de la personne concernée.

(1) Voir actuellement, au sujet des membres externes du Conseil national de discipline, l'article 409, § 4, du Code judiciaire : ces membres ne peuvent pas exercer de mandat politique et ne peuvent pas être membres du Conseil supérieur de la Justice.

beroep tegen een vonnis van de tuchtrechtbank), hetzij voor het verrichten van onderzoeksmaatregelen zonder meer (in geval van beroep tegen een ordemaatregel).

51. Volgens het voorgestelde artikel 420, § 1, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek kan bij de tuchtrechtbank in hoger beroep onder meer hoger beroep worden ingesteld tegen de maatregelen bedoeld in artikel 408 van dat wetboek. Die laatste bepaling heeft betrekking op de raadsherren en rechters in sociale zaken, de rechters in handelszaken en de assessoren in strafuitvoeringszaken die, ofschoon regelmatig opgeroepen, zonder geldige reden op meer dan drie zittingen over een tijdvak van zes maanden afwezig zijn geweest. De bedoelde personen worden als ontslagenmend beschouwd en vervangen. De vigerende tekst voorziet niet in een beslissing door een rechterlijke overheid, en het wetsvoorstel voorziet niet in een wijziging van dat artikel. Het komt de Raad van State voor dat artikel 408 niet thuishaart in de opsomming van maatregelen waartegen hoger beroep kan worden ingesteld.

52. Nog in het voorgestelde artikel 420 van het Gerechtelijk Wetboek, noch in een andere bepaling wordt voorzien in een mogelijkheid tot wraking van de leden van de kamer van de tuchtrechtbank in hoger beroep. In een dergelijke mogelijkheid wordt wel voorzien, wat betreft de leden van de kamer van de tuchtrechtbank in eerste aanleg, in het voorgestelde artikel 417, § 2, tweede lid (artikel 32 van het wetsvoorstel), en wat betreft de onderzoeksmaistraat bij de tuchtrechtbank in eerste aanleg, in het voorgestelde artikel 418, § 2, tweede lid (artikel 33 van het wetsvoorstel). Het voorgestelde artikel 420 zou met een gelijkaardige bepaling aangevuld moeten worden. Amendement nr. 40 strekt daar overigens toe.

Amendementen nrs. 8, 9 en 10

53. De amendementen nrs. 8, 9 en 10 voorzien in de gedeeltelijke samenstelling van de tuchtorganen uit buitengewone leden-assessoren (die tien jaar beroepservaring aan de balie of als hoogleraar moeten hebben). Zoals hiervóór is opgemerkt, bestaat er op zich geen bezwaar tegen een dergelijke samenstelling (zie opmerkingen 20 en 21).

Wel moet ook voor de buitengewone leden-assessoren voorzien worden in waarborgen inzake hun onafhankelijkheid. Zo zou bijvoorbeeld kunnen worden bepaald dat de hoedanigheid van buitengewoon lid-assessor onverenigbaar is met de uitoefening van een politiek mandaat. Ook in andere onverenigbaarheden zou kunnen worden voorzien (1).

Amendement nr. 21

54. Amendement nr. 21 voorziet onder meer in de mogelijkheid voor de Hoge Raad voor de Justitie om, wanneer een persoon kandidaat is voor een benoeming of een aanwijzing, inzage te vragen in diens tuchtdossier.

In zoverre een recht van inzage in een hangend dossier zou worden verleend, dus nog vóór de tuchtrechtbank uitspraak heeft gedaan over de tuchtvordering, dient rekening te worden gehouden met het vermoeden van onschuld. De Hoge Raad voor de Justitie zal met de nodige omzichtigheid met de gegevens van het tuchtdossier moeten omgaan. De wetgever zou in dit verband beperkingen kunnen opleggen, ter bescherming van de rechten van de betrokkenen.

(1) Zie thans, in verband met de externe leden van de Nationale Tuchtraad, artikel 409, § 4, van het Gerechtelijk Wetboek : die leden mogen geen politiek mandaat uitoefenen en mogen geen lid zijn van de Hoge Raad voor de Justitie.

Dans la mesure où un droit de consultation pourrait être accordé dans un dossier clôturé, il faut tenir compte de l'effacement des peines disciplinaires après un certain temps (article 421 proposé; article 36 de la proposition de loi). Il serait logique de limiter le droit d'accès aux dossiers pour lesquels la peine n'est pas encore effacée.

Amendements n°s 23, 24 et 25

55. Les amendements n°s 23, 24 et 25 prévoient également de composer partiellement les juridictions disciplinaires d'assesseurs extraordinaire et de conseillers assesseurs extraordinaire (qui doivent posséder dix ans d'expérience professionnelle au barreau ou comme professeur d'université, ou une autre expérience professionnelle utile de dix ans).

L'observation 53 s'applique également à ces amendements.

56. L'amendement n° 25 prévoit la désignation par le Conseil supérieur de la Justice, d'assesseurs extraordinaire (et de conseillers assesseurs extraordinaire?) (article 411, § 5/1, alinéa 1er, proposé, du Code judiciaire), même s'il est en outre question d'une désignation par tirage au sort (article 411, § 5/1, alinéa 3, proposé).

Il a déjà été observé ci-dessus que l'article 151, § 3, de la Constitution ne permet pas au législateur d'associer le Conseil supérieur de la Justice à la désignation des membres des juridictions disciplinaires (observation 17). Il conviendrait dès lors de remanier l'amendement n° 25.

Amendement n° 40

57. Le texte néerlandais de l'article 420, § 3, alinéas 1er et 3, proposé, du Code judiciaire mentionne chaque fois «*hoger beroep*» (appel) contre une sanction disciplinaire mineure, infligée par le chef de corps; le texte français utilise respectivement les mots «*recours*» (*beroept*) et «*appel*» (*hoger beroep*). Cette discordance doit être éliminée. Si l'intention est de ne conférer au tribunal disciplinaire qu'un pouvoir d'annulation, on écrira «*recours*»/«*beroept*»; si l'intention est d'investir le tribunal disciplinaire d'un pouvoir de réformation, on écrira «*appel*» / «*hoger beroep*».

L'assemblée générale de la section de législation était composée de

M. R. ANDERSEN, premier président.

MM. M. VAN DAMME, Y. KREINS et P. LEMMENS, présidents de chambre.

MM. J. BAERT, J. SMETS, P. VANDERNOOT et J. JAUMOTTE, conseillers d'État.

Mme M. BAGUET, MM. B. SEUTIN, W. VAN VAERENBERGH, S. BODART, J. VELAERS, L. DENYS, Y. DE CORDT et S. VAN DROOGHENBROECK, assesseurs de la section de législation.

Mme D. LANGBEEN, greffier en chef.

M. M. FAUCONIER, greffier assumé.

Le rapport a été présenté par M. X. DELGRANGE, premier auditeur chef de section et Mme N. VAN LEUVEN, auditeur.

In zoverre ook een recht van inzage in een afgesloten dossier zou worden verleend, dient rekening te worden gehouden met de uitwissing van de tuchtstraffen na verloop van tijd (voorgestelde artikel 421; artikel 36 van het wetsvoorstel). Het zou logisch zijn om het recht van toegang te beperken tot dossiers waarin de straf nog niet is uitgewist.

Amendementen nrs. 23, 24 en 25

55. Ook de amendementen nrs. 23, 24 en 25 voorzien in de gedeeltelijke samenstelling van de tuchtorganen uit buitengewone assessoren en buitengewone raadsheren-assessoren (die tien jaar beroepservaring aan de balie of als hoogleraar moeten hebben, of een andere nuttige beroepservaring van tien jaar).

Opmerking 53 geldt ook voor deze amendementen.

56. In amendment nr. 25 wordt voorzien in een aanwijzing van de buitengewone assessoren (en de buitengewone raadsheren-assessoren?) door de Hoge Raad voor de Justitie (voorgestelde artikel 411, § 5/1, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek), ook al is er eveneens sprake van een aanwijzing bij loting (voorgestelde artikel 411, § 5/1, derde lid).

Hiervóór is reeds opgemerkt dat artikel 151, § 3, van de Grondwet het voor de wetgever niet mogelijk maakt om de Hoge Raad voor de Justitie te betrekken bij de aanwijzing van de ledén van de tuchtgerichten (opmerking 17). Amendement nr. 25 is dan ook aan een herwerking toe.

Amendement nr. 40

57. In de Nederlandse tekst van het voorgestelde artikel 420, § 3, eerste en derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek wordt telkens gewag gemaakt van een «*hoger beroep*» tegen een lichte tuchtstraf, opgelegd door de korpsoverste; in de Franse tekst wordt gewag gemaakt van respectievelijk een «*recours*» (*beroept*) en een «*appel*» (*hoger beroep*). Die tegenstrijdigheid moet worden weggewerkt. Als het de bedoeling is dat de tuchtrechtbank slechts over een annulatiebevoegdheid beschikt, schrijve men «*beroep*»/«*recours*»; indien het de bedoeling is dat de tuchtrechtbank over een hervormingsbevoegdheid beschikt, schrijve men «*hoger beroep*»/«*appel*».

De algemene vergadering van de afdeling Wetgeving was samengesteld uit :

De heer R. ANDERSEN, eerste voorzitter.

De heren M. VAN DAMME, Y. KREINS en P. LEMMENS, kamervoorzitters.

De heren J. BAERT, J. SMETS, P. VANDERNOOT en J. JAUMOTTE, staatsraden.

Mevrouw M. BAGUET, de heren B. SEUTIN, W. VAN VAERENBERGH, S. BODART, J. VELAERS, L. DENYS, Y. DE CORDT en S. VAN DROOGHENBROECK, assessoren van de afdeling Wetgeving.

Mevrouw D. LANGBEEN, hoofdgriffier.

De heer M. FAUCONIER, toegevoegd griffier.

Het verslag werd uitgebracht door de heer X. DELGRANGE, eerste auditeur-afdelingshoofd en mevrouw N. VAN LEUVEN, auditeur.

La concordance entre la version néerlandaise et la version française a été vérifiée sous le contrôle de M. P. LEMMENS.

Le greffier en chef,

D. LANBEEN.

Le premier président,

R. ANDERSEN.

La troisième chambre était composée de

M. P. LEMMENS, président de chambre.

MM. J. SMETS et B. SEUTIN, conseillers d'État.

M. J. VELAERS, assesseur de la section de législation.

Mme G. VERBERCKMOES, greffier.

Le rapport a été présenté par Mme N. VAN LEUVEN, auditeur.

La concordance entre la version néerlandaise et la version française a été vérifiée sous le contrôle de M. P. LEMMENS.

Le greffier,

G. VERBERCKMOES.

Le président,

P. LEMMENS.

De overeenstemming tussen de Nederlandse en de Franse tekst werd nagezien onder toezicht van de heer P. LEMMENS.

De hoofdgriffier;

D. LANBEEN.

De eerste voorzitter;

R. ANDERSEN.

De derde kamer was samengesteld uit

De heer P. LEMMENS, kamervoorzitter.

De heren J. SMETS en B. SEUTIN, staatsraden.

De heer J. VELAERS, assessor van de afdeling Wetgeving.

Mevrouw G. VERBERCKMOES, griffier.

Het verslag werd uitgebracht door mevrouw N. VAN LEUVEN, auditeur.

De overeenstemming tussen de Nederlandse en de Franse tekst werd nagezien onder toezicht van de heer P. LEMMENS.

De griffier;

G. VERBERCKMOES.

De voorzitter;

P. LEMMENS.